

Верољуб Трајковић
музејски саветник, историчар
Народни музеј Лесковац

УДК 070.48(497.11Лесковац)“1961/2020”
070 ЛЕСКОВАЧКИ ЗБОРНИК

ШЕЗДЕСЕТ ГОДИНА ЛЕСКОВАЧКОГ ЗБОРНИКА

Апстракт: Лесковачки зборник је покренут 1961. године као публикација у склопу српске поратне периодике. Својим стручним и научним текстовима, усталио се и опстао до данашњих дана као један од најстаријих редовних годишњака у Србији. Временом је израстао у мултидисциплинарни часопис на чијим страницама се континуирано износе понајпре прворазредни резултати научних истраживања, а потом и различита научна и научно-стручна грађа са многоструких и свеобухватних проучавања лесковачког краја, југоисточне и јужне Србије. Лесковачки зборник је, без сумње, постао један од најважнијих ресурса музеја у проучавању историјске прошлости. Објављиван је редовно, тачно на време, повећавајући обим и стално ширећи круг сарадника. Покретај је нових тема, чиме је скренуо пажњу озбиљне научне јавности као научна публикације од утицаја, како у земљи тако и ван ње.

Кључне речи: Лесковачки зборник, научни скуп, културна баштина, часопис, периодика, 60 година, јубилеј, историја

Полазећи од првог помена и иницијативе за оснивање и првог иницијалног састанка одбора, одржаног 27. новембра 1946. године,¹ а убрзо и оснивањем и отварањем Народног музеја у Лесковцу, 2. маја 1948. године, покренута је и идеја за покретање једне годишње публикације у издавачкој делатности Народног музеја у Лесковцу. У том тренутку то су били значајни подухвати за Управу у покушају оснивања Музеја, за првог директора Велимира Вељу Ивановића, за његовог наследника Љубомира Балића и, на крају, за Хранислава Ракића, који, фактички, након његовог доласка за директора, новембра 1959, заједно са Саветом музеја, покреће издавање једне годишње публикације за коју је, као и данас, било потребно обезбедити стабилна финансијска средства за њено кунтинирано излажење, из годину у годину. Данас, шездесет година година касније, показује се да је тај начин размишљања био добар и да, ево, захваљујући свим каснијим управницима-директорима и одговорним уредницима Лесковачки зборник, обележава 60 година непрекидног излажења.

¹ Драгић Станковић, „Рад Народног музеја у Лесковцу-Оснивање, развој и перспективе“, *Лесковачки зборник, I*, Лесковац, 1961, 132-149.

О називу нове годишње публикације Народног музеја у Лесковцу разговарано је 11. априла 1961. године на седници Савета музеја у Лесковцу. Чланови Савета² су на том састанку предлагали назив, тј. име нове публикације. Било је више различитих предлога, као што су: „Лесковачки зборник I“, „Зборник лесковачког музеја“, „Лесковачко“ и др. Одлучено је да се нова публикација у издању Народног музеја у Лесковцу зове Лесковачки зборник.³ На истој седници Савета изабран је први Редакциони одбор, који је истовремено био и Организациони одбор.

Данас, после 60 година континуираног излагања, дужни смо да се подсетимо имена пионира лесковачке научне периодике, од Редакционог одбора до одговорног уредника.

Дакле, први Одговорни уредник Лесковачког зборника и заједно са Саветом Музеја и његов покретач, био је Хранислав Ракић, историчар, који ће, време је то показло, пуне 34 године самостално уређивати и штампати 34 броја Лесковачког зборника. Њему је у свему томе помагао Редакциони одбор.

Чланови тог одбора били су Драгутин Ђорђевић, Стојан Николић, Хранислав Ракић, Драгић Станковић, Миодраг Стефановић и етнолог Народног музеја у Лесковцу Радмила Стојановић.

Прилози за прву свеску Лесковачког зборника су брижљиво прегледани, веома пажљиво бирани, уз техничку логику дотерани за штампу. Било је и критичких примедби попут оне од члана Редакционог одбора Стојана Николића да је било мало понуђених радова из Народноослободилачке борбе и социјалистичке револуције, што је и прихваћено и допуњено радовима из ове области.⁴

Редакциони одбор је на првој страници Лесковачког зборника I у уводном тексту објаснио идеју о покретању једне овакве публикације. Цитираћемо један мањи део: *„Народни музеј у Лесковцу, руковођен искреном жељом да се лесковачки крај свестраније и с различитих аспеката научно проучи, покреће ЛЕСКОВАЧКИ ЗБОРНИК са намером да то буде редовна публикација научних радова који би се у првој етапи односили на проблематику која је искључиво у вези са лесковачким крајем. Према томе ЛЕСКОВАЧКИ*

² Исто, Савет Народног музеја имао је седам чланова именованих од стране Народног одбора Среза. Нови сазив је изабран августа 1960. године и у његовом мандату је покренут Лесковачки зборник у саставу: Драгић Станковић, јавни правобранилац Среза, Војин Петровић, члан Среског одбора Савеза бораца, Драгутин Ђорђевић, свештеник, Јован Поповић, академски сликар, Хранислав Ракић, професор историје, и Радмила Стојановић, етнолог Народног музеја у Лесковцу.

³ „Извод из записника Савета Народног музеја у Лесковцу од 11. априла 1961. Лесковац, Одсек документације Народног музеја.

⁴ Николај Тимченко, *Народни музеј у Лесковцу (1948-1983)*, Лесковац, 1983, стр. 35..

ЗБОРНИК би, објављујући чланке, расправе и грађу о Лесковцу и околини, у догледно време постао једна збирка материјала од већег и ширег значаја. Ради истог циља, Народни музеј је поставио себи као задатак и то да повремено објављује и исту врсту радова у посебним публикацијама као своја издања. На тај начин Народни музеј би постао центар целокупне делатности на проучавању лесковачког краја.⁵

Рукопис⁶ Лесковачког зборника I у штампу је предат 15. октобра 1961. године и та година се узима за прву годину излагања, иако је штампање завршено почетком 1962. године. Штампан је у Новинско-издавачком предузећу „Наша реч“ у Лесковцу у обиму од 18 табака или 146 страница. У публикацији су се нашли стручни радови 14 сарадника, како из Лесковца тако и са стране. Неки од њих ће остати верни Зборнику до краја свог живота.⁷

Насловну страницу првог Лесковачког зборника дизајнирао је познати лесковачки сликар Јован Поповић, који ће касније постати и члан Редакционог одбора, а фотографије штампане у овом броју урадио је Фрањо Фелдхамер.

Убрзо након изласка из штампе првог броја Лесковачког зборника, у организацији Народног музеја, одржана су два састанка заредом. Први је био састанак Савета музеја и Редакционог одбора, а други састанак истих тела, али у проширеном саставу; присуствовали су Аристомен Ристић, Јован Јовановић, Ратмирко Петковић, Душан Стошић и Глигорије Миљковић. Разговарало се о првим утисцима и пријему Зборника код читалачке и стручне публике.

На првом састанку, након кратког увода, Драгутин Ђорђевић, члан Редакционог одбора, дао је кратак осврт о првом броју, нагласивши да садржај публикације „представља леп пример проучавању прошлости нашег краја, те у том правцу треба учинити све да се настави са издавањем Лесковачког зборника“. Поред Драгутина Ђорђевића, у расправи су учествовали још и Хранислав Ракић, одговорни уредник, Драгић Станковић, председник Савета музеја и Миодраг Стефановић. Ракић је инсистирао на томе да се за следећи број Зборника уведе селекција радова са јасним критеријумима. Сви они тражили су решења у смислу побољшања зборника, од техничких, до словних и стручних. Истовремено, разговарали су и о увођењу хонорара за сараднике, као један вид мотивације и подстицаја за сарадњу.

⁵ Реч Редакционог одбора, *Лесковачки зборник, I*, Лесковац, 1961, 5).

⁶ „Извештај о раду Народног музеја у Лесковцу за 1961. годину“, бр. 347, од 24. децембра 1961, Лесковац, Одсек документације Народног музеја,

⁷ Према подацима аутора овог рада, др Владимир Стојанчевић, потоњи академик, и прота Драгутин Ђорђевић, чија је дела издавала САНУ, били су верни Лесковачком зборнику од броја један па све до краја њиховог живота. Ту је и Хранислав Ракић, дугогодишњи одговорни уредник, који и данас објављује радове у Зборнику.

И други састанак протекао је у слободној размени мишљења у настојању да се не понове грешке уочене у првом броју (слаба коректура, словне грешке, недовољно промовисање и подела извесног броја појединцима и институцијама). Састанак је завршен констатацијом Ратмирка Петковића да у појави Лесковачког зборника види велики успех Народног музеја у Лесковцу.

Оно што је све присутне на тим састанцима изненадило јесте чињеница да излазак Лесковачког зборника I у јавности није пропраћен од стране медија. Ниједан чланак, ниједан приказ се тим поводом није појавио пред читалачком публиком.

Како било да било, сви ови разговори и дискусије су допринели да се о Лесковачком зборнику мало више прича, а Зборник је наставио са редовним излагањем

Објављивањем другог броја Лесковачког зборника његово даље излагање постало је извесније, преживљене су прве критике, појавили се нови сарадници и тако је осигурана стваралачка енергија у намери да се Лесковачки зборник претвори у озбиљну публикацију која ће трајати. За разлику од првог броја, поводом изласка Лесковачког зборника II огласило се Новинско-издавачко предузеће „Наша реч“ са три чланка, два у време припреме за штампу⁸ и трећи након изласка из штампе.⁹ „Наша реч“ се том приликом критички осврнула на најновије издање зборника, прво због га што је изашао са закашњењем и, друго, зато што су изостале три рубрике: Хроника, прикази и библиографија. Но, на крају аутор текста Н. Т. (Николај Тимченко) констатује да Зборник представља драгоцен прилог научном познавању прошлости.¹⁰

У Лесковачком зборнику II дошло је до промене насловне странице: Јован Поповић је дао ново решење које ће се задржати све до 1995. године, тј. до 35. броја. У односу на први број, број сарадника се повећава на 19, а обим остаје скоро исти – око 146 страница.

Реална су била очекивања да ће Зборник код читалачке публике, а понајвише код младог нараштаја, пробудити веће интересовање за проучавање завичајне прошлости. Уз помоћ и материјалну подршку „народне власти“ даље излагање Зборника било је осигурано.

Лесковачки зборник III посвећен је двадесетогодишњици Другог заседања АВНОЈ-а, обима је 118 страница, двостручног текста, са двадесет једним сарадником.

Савет Народног музеја у Лесковцу и Редакциони одбор Лесковачког зборника наставили су праксу одржавања заједничких седница са

⁸ Припрема се материјал за Лесковачки зборник II, Наша реч, бр. 17 и 21, април 1962, стр 8.

⁹ Н.Т., Лесковачки зборник II, Наша реч, бр 27, 28. јун 1963, стр 7.

¹⁰ Исто.

сарадницима Музеја ван Лесковца. Тако је у сали Скупштине среза, у последњој недељи¹¹ октобра 1964. године, одржана заједничка седница на којој су као гости Лесковца присуствовали др Владимир Стојанчевић, виши научни сарадник из Историјског института у Београду, Видосава Николић, научни сарадник из Етнографског института, др Милорад Васовић, проф. Природноматематичког факултета у Београду, др Јован Трифуноски, проф. Природно-математичког факултета у Скопљу, др Димитрије Кулић, проф. Правног факултета у Нишу, др Драгослав Јанковић, проф. Правног факултета у Београду, Олга Савић, асистент Географског института у Београду, и Драгољуб Трајковић, помоћник јавног тужиоца СР Србије. Из Лесковца састанку су присуствовали Николај Тимченко, редактор Лесковачког зборника, професор књижевности, Зарије Поповић, сарадник Музеја из Лесковца, Костадин Коцић, Миодраг Павићевић, Живојин Ранчић, Никола Илић, Ванђел Бадули, Никола Живковић, Јован Јовановић, Радмила Стојановић и Десанка Костић, кустоси Народног музеја. Седницом је председавао Драгић Станковић, председник Савета музеја. Најпре је управник Музеја Хранислав Ракић говорио о „Проблемима научног рада у нашем срезу“. Он је истакао да треба тражити нови приступ истраживања у територијалном смислу речи јер је Лесковачки зборник до спајања срезова обрађивао историју лесковачког краја, а спајањем два среза наметнула се потреба да се у њему обрађује и историја врањског краја, што је од стране присутних и прихваћено.

Говорио је и Николај Тимченко и истакао да је Народни музеј у Лесковцу центар културне делатности и да се та делатност изражава кроз досадашње публикување Лесковачких зборника. Нагласио је да је у свескама Лесковачког зборника 1, 2 и 3 објављено доста радова и прилога који су одговорили својим наменама, али би било добро да се будући рукописи усмере према истраживачким радовима, архивским и теренским истраживањима неистражене грађе.

Након ових уводних реферата, започета је дискусија о проблемима научно-истраживачког рада Народног музеја у Лесковцу, као и о новој „физиономији“ Лесковачког зборника. Најпре се за реч јавио др Милорад Весовић,¹² који је истакао да је овај крај хетероген и веома занимљив за истраживање. Да је доста специфичан и карактеришу га етничко шаренило у насељавању становништва из разних крајева са доста природним реткостима у овоме крају (Сијаринска и Врањска бања), добро очувани споменици културе (Царичин град), природне лепоте овога краја погодне за развој туризма. Све су то теме којим се треба позабавити.

¹¹ Н.Т., *Значајан научни састанак у Лесковцу-Лесковачки зборник повољно оцењен*, Наша реч, бр. 45, 30. октобар, стр 7.

¹² *Исто*.

Драгољуб Трајковић¹³ је мишљења да Лесковачки зборник треба да остане у локалним оквирима и сматра да је турски период недовољно проучаван. Јован Трифуноски,¹⁴ један од првих сарадника Лесковачког зборника, сматра да је у овако тешким условима објављивањем прва три броја Зборника урађено доста и његов предлог је да се избегавају одреднице административне провенијенције, као што је срез, већ да се иде на употребу термина јужни део Србије, јужно Поморавље где би Лесковац био у центру а Ниш и Врање северни, тј. јужни део. У смислу побољшања квалитета Зборника Трифуноски је предложио да се у идућем броју ураде резимеи на једном од страних језика. Др Владимир Стојанчевић, потоњи академик САНУ у Београду, похвалио је Ракићев увод као базу за даљу дискусију. О Лесковачком зборнику је врло похвално говорио и истакао да су радови објављени у Лесковачком зборнику „велика и драгоцену грађа“.¹⁵ Поред поменутих сарадника, у дискусији су учествовали још Видосава Николић, Јован Јовановић, Добривоје Ранчић и Миодраг Павићевић. На крају дискусије усвојени су закључци¹⁶ које наводимо у целости:

1. *Да је саветовање показало да и у наредном периоду Лесковачки зборник остане као редовна годишња публикација, а остала издања као споредна-повремена;*

2. *Да се тежи у подизању техничког и научног нивоа публикације. Препоручује се да обадве публикације доносе резиме на једном од светских језика;*

3. *Да се као трајни задатак постави праћење литературе и израда библиографије овог краја;*

4. *Да се Народни музеј у будуће стара о организовању научних састанака и извођењу стручних заједничких екскурзија;*

5. *Да се Народни музеј у будуће стара у границама могућности о подизању и окупљању млађих кадрова;*

6. *Препоручује се да се у будуће научни-истраживачки рад поред проблема, о којима се до сада радило, посвети пажња актуелним појединачним питањима а исто тако и комплексним;*

7. *Да Музеј у будуће ради на стварању комплетне библиотеке, неопходне за научни рад;*

8. *С обзиром да положај овог подручја, сматрао за изузетно и захвалан рад на проучавању свих оних проблема, који су слични између ове и суседних области: Средишња Србија, Косово, Македонија и Бугарска;*

9. *Објављивати изворе у посебним публикацијама;*

¹³ Исто.

¹⁴ Исто.

¹⁵ Записник Савета Народног музеја 25. X 1964. стр. 8.

¹⁶ Исто.

10. Са скромним средствима доста се постигло, али се за успешан будући рад морају обезбедити већа новчана средства, за проширење издавачке делатности, за прикупљање научне грађе, за ауторске хонораре итд;

11. Да се успостави ужа сарадња са научницима који раде на истом терену у циљу заједничке обраде и добијању литературе;

12. Да архива објави фондове своје грађе;

13. Продужити са изучавањем шоплука у Пустој Реци;

14. Тенденција будућег организованог рада треба да буде поступна и систематски припремљена и

15. Да се присутни и други питају шта би радили у наредном периоду.

Лесковачки зборник је наставио са излагањем, тако да је четврта свеска посвећена двадесетогодишњици ослобођењу Лесковца и Јужног Поморавља. Изашла је 1964. године, обима 173 странице, и у њој је своје радове представило 19 сарадника, а по први пут урађени су резимеи са преводом на руски језик.

Убрзо у циљу спровођења октобарских закључака, новембра 1965. године др Миленко Филиповић је на позив Народног музеја одржао два састанка заредом.¹⁷ На првом је у присуству чланова проширеног Савета радне заједнице и чланова Редакционог одбора говорио о проблемима у раду локалних музеја, а Лесковачки зборник је по његовом мишљењу већ у том тренутку као научна публикација заузео значајно место у научном свету. Рекао је да га, заједно са осталим публикацијама, треба неговати. На другом састанку је сарадницима Лесковачког зборника, у проширеном саставу Савета и члановима Редакционог одбора говорио о проблемима у „етнолошкој науци“.

Почетком августа 1965. године, *Наша реч* је писала о припреми Лесковачког зборника V, који је по плану редакције требало да изађе до краја године и који би имао јубиларни карактер.¹⁸ У истом тексту речено је да су о Лесковачком зборнику писали многи стручни и педагошки часописи, као што су „Етнолошки преглед“, „Народно стваралаштво“, „Просветни преглед“ и да је већ објављено око 600 страна двостубачног текста са око 80 већих и мањих радова. Након месец дана, рукопис Лесковачког зборника V је предат у штампу са жељом да ове године изађе нешто раније, отприлике почетком новембра.¹⁹ Нажалост, планови редакције се нису остварили јер је Лесковачки зборник V изашао из штампе почетком 1966.

¹⁷ Хроника, „Рад Народног музеја у Лесковцу од 1961-1965. године“, *Лесковачки зборник*, V, Лесковац, 1965, 199.

¹⁸ Н.Т., *Припрема се Лесковачки зборник V*, *Наша реч*, бр. 34, 13. август, 1965, стр. 7.

¹⁹ Н.Т., *Ускоро пета свеска Лесковачки зборника*, *Наша реч*, бр. 41, 1. октобар, 1965, стр. 7.

године.²⁰ Одштампано је 18 радова наших еминентних научних радника, на 210 страница двостубачног текста. И у овом Зборнику су урађени резимеи са преводом на руски и немачки.

Лесковачки зборници VI,²¹ VII,²² VIII²³ и IX²⁴ су углавном изилазили по одређеној динамици, понеки са малим закашњењем, али без прекида. Зборник VI је био посвећен двадесетпетогодишњици Народноослободилачког рата и народне револуције, обима 196 страница, са 19 сарадника. Лесковачки зборник VII је посвећен деведесетогодишњици ослобођења Лесковаца и околине од Турака, обима 220 страница, са 14 сарадника. У Лесковачком зборнику VIII, обима 284 страница и са 26 сарадника, објављен је велики број радова о прошлости Лесковца. Међу њима су и радови поденети на симпозијуму поводом прославе двадесетогодишњице рада Народног музеја. Од познатих научних имена, радове су објавили др Милутин Гарашанин, потоњи српски академик, са темом „Лесковачко Поморавље у праисторијско доба“ и Ђорђе Мано-Зиси који је писао о проблемима Царичиног града. Према подацима изнети у овом броју, Лесковачки зборник је објавио до тада 150 наслова на 1270 страница, формата А-4, са 125 наслова.²⁵

Лесковачки зборник IX је изашао са извесним закашњењем. Овај број био је обимнији од свих претходних са прилозима из историје и револуције овога краја. Носећи текстови били су са научног скупа који је одржан у организацији Народног музеја у част прославе педесетогодишњице Партије, Скоја и Синдиката. Изашао је на 324 странице двостубачног текста, са 21 сарадником.

Најзад, у стручној и научној јавности Лесковца и Србије појавио се, јубиларни, десети број Лесковачког зборника, који је успео да повеже десет година непрекидног излажења. Тим поводом, Хранислав Ракић, одговорни уредник свих до тада изашлих бројева, у говору на промоцији,²⁶ подсетио је присутне да је успех Зборника плод једног заједничког напора, од идеје

²⁰ *Излази из штампе V свеска Лесковачког зборника*, Наша реч, бр. 3, 14. јануар, 1966, стр. 7.

²¹ *Изашао Лесковачки зборник*, Наша реч, бр. 32, 18. август, 1967, стр. 7.

²² Н.Т., *Ускоро седма свеска Лесковачког зборника*, Наша реч, бр. 46-47, 27. новембар, 1967, стр. 9; Н. Т., *Изашла седма свеска Лесковачког зборника*, Наша реч, бр. 9, 23. фебруар 1968, стр. 7.

²³ *Припрема се нова свеска Лесковачког зборника V*, Наша реч, бр. 39, 30. август, 1968, стр. 7; „Лесковачки зборник“, Наша реч, бр. 51, 15. новембар, 1968, стр. 9.

²⁴ *Припрема се IX свеска Лесковачког зборника V*, Наша реч, бр. 48, 28. новембар 1969, стр. 13; Ј.Ђ., *Изашла из штампе девета књига Лесковачког зборника*, Наша реч, бр. 26, 3. јун 1970. стр. 7.

²⁵ Хроника, „Прослава двадесетогодишњице рада Народног музеја у Лесковцу“, *Лесковачки зборник*, VIII, Лесковац 1968, 279.

²⁶ *Говор Хранислава Ракића поводом обележавања Десетогодишњице Лесковачког зборника*, Одсек документације Народног музеја.

да се покрене па до његовог задњег, десетог броја. То је плод, како је Ракић истакао, Савета Народног музеја и његовог ондашњег председника Драгића Станковића, чланова Музејског савета и посебно верног и сталног сарадника Драгутина Ђоревића, свештеника, касније проте, који је свој истраживачки рад везао за Музеј. Свестрану подршку појави и одржавању Лесковачког зборника дали су академик Миленко С. Филиповић, др Владимир Стојанчевић, потоњи академик САНУ, и многи други. Говорећи о зачетку Зборника, Ракић је указао на све тешкоће и проблеме у раду. Било је неповерења, скепсе, па и отпора према идеји о покретању једне нове публикације, тј. Лесковачког зборника. Но, руковођени искреном жељом да се лесковачки крај свестраније и са различитих аспеката научно проучи, Народни музеј је покренуо Лесковачки зборник са намером да то буде редовна публикација научних радова који би се у првој етапи односили на проблематику која је искључиво у вези са лесковачким крајем.

У десет издатих Зборника објављено је преко две хиљаде и две стотина страница двостубачног текста, са 60²⁷ сарадника, од академика, доктора наука, универзитетских професора, научних и других сарадника, публициста, средњошколских професора и многих других професија. Већ тада се могло да види да ће се многи од ових сарадника везати за Зборник до краја свог радног века, па и живота, стварајући, с једне стране, своју научну репутацију и, с друге, повећавајући читаност Лесковачког зборника (академик Стојанчевић...).

Лесковачки зборник је, то се већ при обележавању 10-годишњице видело, постао тражена публикација која се већ у том тренутку налазила у многим библиотекама, универзитетским, државним и градским, у многим музејима и другим научним и стручним установама како у земљи тако и ван ње, од Сједињених Америчких Држава, Русије, Велике Британије, Немачке, Француске, Румуније, Мађарске и многим другим²⁸. О Зборнику се у то време писало врло подстицајно, како у девним и локалним листовима тако и у стручни часописима, као публикацији за коју се слободно може рећи да је попунила осетну празнину у проучавању лесковачке прошлости. Једном речју, Зборник је стекао афирмацију солидног научног гласила.²⁹ О њему су писали „Наша реч“, „Борба“, „Наше стварање“, „Часопис за

²⁷ Хроника, „Сарадници Лесковачког зборника од I - X“, *Лесковачки зборник*, X, Лесковац 1970, 283-287.

²⁸ Bayerische Staatsbibliothek, München, 80539 Germany; Bibliothek der Stiftung Deutsches Historisches Museum, Berlin, 10117 Germany; Staatsbibliothek zu Berlin - Preußischer Kulturbesitz, Haus Potsdamer Straße SBB-PK, Potsdamer Straße, Berlin, 10785 Germany; Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen, SUB Göttingen Göttingen, 37073 Germany; Universitätsbibliothek Marburg, Marburg, 35037 Germany и ZBW - Leibniz-Informationszentrum Wirtschaft, Kiel, 24105 Germany.

²⁹ К., *Десет година Лесковачког зборника*, Наша реч, бр 37, 18. септембар 1970, стр. 7; Н. Т., *Историја Лесковца, замашан подухват*, Наша реч, бр 47, 27. новембар 1970, стр. 11.

књижевност, уметност и историју језика“ „Просветни преглед“, „Народно Стваралаштво“, „Фолклор“ и др.³⁰ У приказу „Просветног прегледа“ бр. 41 и 42 речено је: „*Иако Лесковачки зборник као врста публикације у нашој публицистици, а посебно у периодици, није осамљен јер има карактер годишњака, овакав какав је он је ипак редак пример, и то пример који је вишеструко и користан и поучан и значајан*“.³¹

Након десет година излажења, Лесковачки зборник је наишао на леп пријем у научном свету и о њему у стручној литератури и штампи има пуно позитивних мишљења. Због пријављивања радова који се нису односили на историју Лесковца, почела су и прва размишљања о новој концепцији. Редакциони одбор је остао при ставу да још не треба мењати „физиономију“ Зборника.³²

На обележавању десетогодишњице постојања одата је пошта умрлим сарадницима, неким од њих и зачетницима Лесковачког зборника, као што су академик Миленко С. Филиповић, др Невенка Петровић-Спремо, Фреди Фазловски и Јован Алексић.

Поводом непрекидног излажења и успешно остварене функције у домену научно-истраживачког рада, Лесковачки зборник је добио Октобарску награду града Лесковца.³³

Изласком једанаестог броја, Лесковачки зборник улази у другу деценију континуираног излажења. У овом броју, поред редовних радова, објављене су и дискусије већег броја научних радника који су говорили о пројекту Историје Лесковца.³⁴ Народни музеј је тим поводом, 19. децембра 1970. године, организовао састанак са својим сарадницима, тј. научним радницима, на коме се разговарало о будућим активностима, као и о новој концепцији писања историје Лесковца.³⁵ Уводно излагање поднео је директор Народног музеја и одговорни уредник Лесковачког зборника Хранислав Ракић. Интересантно је рећи да је овај састанак изазвао значајно интересовање и присуство великог броја научних истраживача.³⁶ Протекао је у духу предлагања нових идеја које почињу од природних и привредно-географских

³⁰ Хроника, „Прослава двадесетогодишњице рада Народног музеја у Лесковцу“, *Лесковачки зборник*, VIII, Лесковац 1968, 22-80.

³¹ Исто.

³² Хроника, „Рад Народног музеја у Лесковцу од 1966-1970. године“, *Лесковачки зборник*, X, Лесковац 1970, 273-279.

³³ *Народни музеј у Лесковцу 1948-1983*, Лесковац 1983, стр 63.

³⁴ Аноним, *Лесковачки зборник XI*, Наша реч, бр 12, 24. март, 1972, стр. 6.

³⁵ Хроника, „Историја Лесковца“, *Лесковачки зборник*, XI, Лесковац 1971, 231-264.

³⁶ Хранислав Ракић, др Јован Ћирић, др Јован Трифуноски, др Милорад Васовић, др Михајло Костић, др Сергије Димитријевић, Иван Глигоријевић, Јован Јовановић, Стојан Николић, др Милан М. Миладиновић, др Владимир Стојанчевић, Никола П. Илић, Јоца Михајловић, Миша Павићевић, Едип Хасанагић, др Милорад Васовић и Добривоје Аранђеловић, Хроника, „Историја Лесковца“, *Лесковачки зборник*, XI, Лесковац 1971, 231-264.

фактора, који су материјално одређивали кретање овог краја и његове односе, па до привредно-економских односа, етнографских, језичких, културно-историјских и на крају политичких и друштвених збивања у овом крају.

Дванаеста свеска Лесковачког зборника је у штампу дата много раније неголи претходне зато што је излазак XIII свеске требало да изађе у мају следеће године, због јубилеја, 25-годишњег постојања музеја. У дванестом Зборнику највећи број радова је посвећен обради феномена злочина у Другом светском рату. Већина радова је излагана на симпозијуму одржаном фебруара у Бојнику. Међу ауторима појављују се др Венцеслав Глишић, Драги Миленковић, Хранислав Ракић, мр Стојан Николић, мр Иван Глигоријевић, Милан Миладиновић, Бошко Крстић, Драгољуб Мирчетић и др. У другом делу Зборника, „Чланци и грађа“, било је више занимљивих радова већ афирмисаних научних, као што су др Владимир Стојанчевић, Драгутин Ђорђевић, Јован Јовановић, Никола Илић, др Јован Ћирић и др.³⁷

Тринести зборник је карактеристичан због текста Јована В. Јовановића који је написао опсежан рад о Лесковачком Поречју, други (посебни) део. Поред овог, објављено је још 20 радова.³⁸

Почетком маја 1975, за Дан Музеја, изашла је нова свеска Лесковачког зборника, бр. XIV. У највећој мери посвећена је историографским изучавањима Народноослободилачке борбе на југу Србије. У другом делу, под заједничким називом рубрике „Чланци и грађа“, појављује се др Владимир Стојанчевић са врло занимљивим научним радом: „Историјски и методолошки проблеми у проучавању историје балканских народа у Турској половином XIX века“. Осим научних радова, у овом броју Зборника објављена је и информација о отварању нове зграде Музеја, говори Драгослава Марковића и Добривоја Аранђеловића, као и стенограми са научног скупа „Јужна Србија за време Другог заседања АВНОЈ-а“. ³⁹ Нова зграда Народног музеја свечано је отворена 10. маја 1974. године. Отварању су присуствовали Драгослав Марковић, председник Председништва Социјалистичке Републике Србије, Видое Смилевски, председник Председништва Социјалистичке Републике Македоније, Милија Радовановић, председник Републичке конференције Савеза удружења бораца Народноослободилачког рата, и многи други друштвено-политички радници. Нову зграду Народног музеја је отворио Драгослав Марковић. Том приликом је отворена и нова стална поставка Народног музеја у Лесковцу. На крају зборника, у посебном делу, објављен је наставак научне студије Јована Ф. Трифуноског под насловом „Села и становништво у доњем сливу Власине.“

Лесковачки зборник број XV бави се темом „Тридесет година победе над фашизмом“. У рубрици „Расправе, чланци и грађа“ објављено је низ

³⁷ Аноним, *У припреми Лесковачки зборник*, Наша реч, бр. 26, 14. јул 1972, стр. 7.

³⁸ *Лесковачки зборник*, бр. XIII, Лесковац. 1973.

³⁹ Аноним, *Лесковачки зборник XIV*, Наша реч, бр. 17, 9. мај 1975, стр. 9.

добрих радова Владимира Стојанчевића, Слободанке Стојчић, Олге Савић, Видосаве Стојанчевић, Драгутина Ђорђевића и многих других сарадника Зборника. У овом Зборнику је на крају, као студија, објављен додатак Јована В. Јовановића под насловом „Пуста Река - антропогеографска и социолошка истраживања, Општи део.“

Крајем 1975. године, после 15 година успешног рада и афирмације Лесковачког зборника, научне периодичне публикације у издању Народног музеја у Лесковцу, после 15 издатих бројева који су наишли на широки одзив и значајна признања у научно-историографским круговима, не само у нашој земљи већ и ван ње, долази до промене у Редакционом одбору. Да подсетимо, Драгутин Ђорђевић, Стојан Николић Јоле, Радмила Стојановић и Хранислав Ракић успешно су протеклих година водили ову научну публикацију и подигли је на завидан степен научног квалитета. Програмски савет Народног музеја у Лесковцу, захваливши се претходним члановима на дотадашњем раду у Редакционом одбору, именовао је нову Редакцију од пет чланова, и то: Хранислава Ракића за одговорног уредника Лесковачког зборника, Милана М. Миладиновића, Живана Стојковића, Десанку Костић и Радмилу Стојановић.⁴⁰ Нови састав Редакционог одбора је прионуо на уређивање XVI броја Лесковачког зборника.

Убрзо је из штампе изашла нова свеска Лесковачког зборника, број XVI за 1976. годину, који потписује стари-нови уредник Хранислав Ракић и који је комплетно посвећен научном скупу, одржаном претходне године у Народном музеју са темом „Рад КПЈ и СКОЈ-а на територији ОК Лесковац 1941-1945. године“.⁴¹ У Зборнику су штампана научна саопштења, као и дискусије које су вођене првог и другог дана саопштења. У овој свесци Лесковачког зборника објављени су радови Венцислава Глишића, Мирољуба Васића, Гојка Миљанића, Петра Качавенде, Милице Бодрожић, Милана Матића и др. На крају Зборника, Зоран Панајотовић је објавио прилог вредан пажње под називом „Лесковац и околина у рату и револуцији (прилог библиографији).“⁴²

У XVII броју уводни део Зборника почиње темом „Уз Титове јубилеје“, чему је посвећено шест саопштења. Потом долази рубрика „Чланци и расправе“, са пуно квалитетних радова, укупно 13, па „Хроника“ посвећена раду Народног музеја у Лесковцу. На крају је додатак Јована Јовановића „Пуста Река, антропогеографска и социолошка истраживања, II, посебни део.

XVIII број Лесковачког зборника је први у којем не доминирају саопштења на теме из Другог светског рата. Посвећен је ослобођењу

⁴⁰ *Лесковачки зборник*, бр. XVI, Лесковац, 1976.

⁴¹ *Исто*.

⁴² *Лесковачки зборник*, бр. XVII, Лесковац, 1977.

југоисточне Србије од Турака 1877-1878. Претходно је, 16. и 17. децембра 1977. године, одржан научни скуп на ову тему у присуству великог броја научних радника из Београда, Скопља, Врања, Ниша, Лесковца и других градова. Поменућемо неколико саопштења: „Друштвена и политичка карактеристика народних покрета у лесковачком крају у XIX веку до 1877. године“, „Лесковац и лесковачки крај у првим годинама после ослобођење од Турака (1878-1885.године)“. Лесковачки зборник број XVIII завршава се прилогом Јована Јовановића „Лесковачко поље и Бабичка гора“. ⁴³

Рубриком „Уз јубилеј Савеза комуниста Југославије“ започет је нови XIX по реду Лесковачки зборник. Уводне радове су написали Мирољуб Васић и Сергеј Димитријевић. Затим следи рубрика „Народнослободилачки рат и социјалистичка револуција“ са пет објављених радова, затим следе чланци и грађа са 16 радова и на крају други део „Лесковачко поље и Бабичка гора-Историјско привредна и етнографско-социолошка истраживања“ од Јована Јовановића. ⁴⁴

Након овог броја из штампе је изашао нови јубиларни, двадесети по реду, број Лесковачког зборника, сада се већ може рећи – најстарије публикације у унутрашњости Србије са континуираним излагањем. Зборник је стекао велики број сарадника у готово свим нашим научним центрима и на његовим страницама је објављено око пет стотина научних радова, чланака, грађе, библиографије; обрађено је много тема из прошлости Лесковца и околине. Уредништво Лесковачког зборника организовало је већи број научно-стручних састанака и симпозијума, са којих је објављено много реферета и саопштења на страницама Зборника, који је постао тражен у свим нашим срединама у земљи и иностранству. Међутим, оно што посебно импресионира јесте редовност излагања ове публикације. За познаваоце лесковачких прилика овако редовно излагање прави је подвиг и сведочи о великом ентузијазму Редакционог одбора и његовој спремности да све своје обавезе подреди редовном излагању ове драгоцене публикације. Треба нагласити и то да је Редакциони одбор радио без хонорара и да су плаћани трошкови само техничког уређивања и лектуре. Поводом двадесетогодишњице излагања Лесковачког зборника, уредништво и колектив Народног музеја приредили су изложбу богате издавачке делатности. Тим поводом, предвиђена је организација једног скупа на коме су сарадници Музеја и Зборника, мисли се пре свега на јавне и културне раднике, научнике и критичаре, могли да разговарају о сврсисходности једне овакве публикације, и о њеној будућој физиономији.

Драгољуб Трајковић је, пишући рад на тему „Двадесет година Лесковачког зборника“, написао да издавачка делатност Народног музеја

⁴³ Лесковачки зборник, бр. XVIII, Лесковац, 1978.

⁴⁴ Лесковачки зборник, бр. XIX, Лесковац, 1979.

има два периода. Први, до 1961. где су углавном издавана историографска дела, и други, са почетком издавања Лесковачког зборника у коме су објављиване расправе, студије и чланци који се нису односили само на прошлост лесковачког краја већ и на његову географију, антропогеографију, етнографију, етнологију, социологију и др.⁴⁵

Поводом двадесетогодишњице излажења Лесковачког зборника, Драгољуб Трајковић је правећи пресек од првог броја изашлог давне 1961. па до 1979. године дошао до података да је у 19 бројева Лесковачког зборника, објављено 5800 страница двостубачног текста са 430 радова различите садржине.⁴⁶ Узимајући у обзир новоизашли јубиларни двадесети по реду Лесковачки Зборник у коме се појавило још 30 нових радова са још 430 страница⁴⁷ новог текста, може се рећи да је након 20 година излажења, Народни музеј у Лесковцу објавио 20 бројева Лесковачког зборника у коме је објављено 460 радова и одштампано на преко 6.000 страница различитог текста.

Године 1980, у присуству сарадника, свечаном седницом је обележена двадесетогодишњица излажења Лесковачког зборника. Том приликом је вођена опсежна дискусија, разговарало се о садржају Зборника, о његовом значају, о вредностима, као и његовим недостацима.

Штампањем XXI броја, Лесковачки зборник је ушао у трећу деценију свог постојања. Из штампе је изашао 1981. године и посвећен је 40-годишњици оружаног устанка народа и народности Југославије. Уводни текст под називом „Улога КПЈ и СКОЈ-а у организовању устанка у лесковачком крају“ написао је Хранислав Ракић. Поред Ракића, у овом броју Зборника радове су објавила још 24 сарадника, а његов обим је 475 страница. У „Хроници“ XXI броја објављена су ауторизована саопштења са прославе, тј. обележавања двадесетогодишњице излажења Лесковачког зборника.⁴⁸ Скуп сарадника Зборника, јавних и културних радника и представника друштвено-политичких организација Лесковца одржан је 10. октобра 1980. године у организацији Народног музеја и Технолошког факултета у Лесковцу. На скупу се, између осталог, разговарало о двадесетогодишњем излажењу Лесковачког зборника, о његовој физономији, програму и нивоу прилога објављених у двадесет бројева сада већ широм познате публикације. О Зборнику је говорило више сарадника – научних радника, како из Лесковца тако и других места. Скуп је започео обраћањем председника

⁴⁵ Драгољуб Трајковић, „Двадесет година Лесковачког зборника“, *Лесковачки зборник*, XX, Лесковац 1980 (343-352).

⁴⁶ Исто.

⁴⁷ *Лесковачки зборник*, бр. XX, Лесковац, 1980.

⁴⁸ Хроника, „Двадесетогодишњица Лесковачког зборника“, *Лесковачки зборник*, XXI, Лесковац, 1981, 317-352, Хроника, „Рад Народног музеја у Лесковцу од 1976-1980. године“, *Лесковачки зборник*, XXI, Лесковац 1981, 353-365).

Скупштине општине Лесковац Милорада Вељковића, који је изразио велико задовољство што присуствује оваквом једном скупу. Он је истакао да се са задовољством може констатовати да је „наш Зборник“ окупио велики број научних кадрова из свих крајева земље и да је публикација коју сарадници подржавају својим радовима стекла велики углед и репутацију у земљи и свету.

У уводном делу скупа о Лесковачком зборнику говорио је одговорни уредник Хранислав Ракић. Он је рекао да је Лесковачки зборник колективно дело свих који су учествовали у његовом стварању, а то потврђује број сарадника, тј. научних радника из разних научних области који су писали за Зборник. Сви они су допринели активирању једног научног потенцијала који је до тада, а видеће се то и касније, дао велики допринос за научни развој јужноморавског региона а посебно Лесковца и околине. О самом значају Лесковачког зборника говоре подаци да се он налази у многим чувеним светским библиотекама, као и библиотекама широм наше земље. Скоро да око 300 примерака Зборника сваке године завршава у разним библиотекама. Лесковачки зборник је из године у годину добијао на вредности. На крају свог излагања Ракић је навео неколико података да је у досадашњем издавању Лесковачког зборника кроз њега прошло 485 научних радова различите провенијенције са 6.235 страница двостубачног текста. Текстова је у њему објавило 113 аутора – сарадника из Београда, Скопља, Сарајева, Загреба, Приштине, Новог Сада, Загреба, Лесковца и др. места.⁴⁹ Структура текстова по областима била је:⁵⁰

Историја (стари период), 91 текст

Историја (раднички покрет и НОБ), 158 текстова

Етнологија, 66 текстова

Археологија, 14 текстова

Историја уметности, 7 текстова

Антропогеографија, 22 текста

Географија, 49 текстова

Биографије, 22 текста

Нумизматика, 1 текст

Економска историја, 4 текста

Музикологија, 1 текст

Историја позоришта, 8 текстова

Лингвистика, 3 текста

Прикази 8 текстова

Библиографија, 7 текстова

Неколико хроника о раду Народног музеја

⁴⁹ Николај Тимченко, *Народни музеј у Лесковцу (1948-1983)*, Лесковац, 1983.

⁵⁰ Хроника, „Двадесетогодишњица Лесковачког зборника“, *Лесковачки зборник*, XXI, Лесковац 1981, 317-352.

Након уводне речи дугогодишњег одговорног уредника Лесковачког зборника Хранислава Ракића, за реч су се јавили: прота Драгутин Ђорђевић, др Владимир Стојанчевић, др Јован Трифуноски, др Јован Ћирић, др Слободанка Стојичић, др Милан Миладиновић, др Гојко Миљанић, др Вићентије Ђорђевић, др Александар Апостолов, Радош Требјешанин, др Никола Цветковић, Драгојла Цветковић, др Живан Стојковић, мр Томислав Илић и Милан Обрадовић.

Према др Владимиру Стојанчевићу,⁵¹ сарднику Народног музеја од првих дана, једном од научника који је учествовао не само у реализацији већ и у стварању програма рада Музеја, аутору радова у Лесковачком зборнику од његовог првог броја: „*Лесковачки зборник је солиданн споменик културе и рада, љубави и труда, о једном крају Србије који је имао шта да каже и о својој садашњости, који је на тај начин ушао у културно-историјску ризницу целог српског народа*“.

Гледајући из данашњег угла на структуру текстова, након одштампаних XX бројева Лесковачког зборника можемо слободно рећи да је његова Редакција дала највише простора и примат текстовима из радничког покрета и Народноослободилачког борбе.

Двадесет други број Лесковачког зборника наставља са објављивањем радова учесника научног скупа на тему Народноослободилачки рат и револуција 1941. у Лесковцу и околини. Поред четрнаесторице учесника који су писали о овој теми, појављује се још шесторо који пишу о делу Димитрија Туцовића, затим иде рубрика чланци и грађа и на крају, у посебном делу овог зборника, објављен је рад др Слободанке Стојичић „Међународни, економски, политички и правни аспект аграрног питања у новоослобођеним крајевима Србије после српско-турских ратова – документа (III)“, који ће излазити у следећа неколико броја као посебни део зборника. Треба напоменути да је у XXII броју замењен један члан Редакционог одбора. Уместо Милана Миладиновића, за новог члана Редакционог одбора изабран је Живојин Стоиљковић.

Од XXIII па до XXV јубиларног броја Редакција Лесковачког зборника није ништа мењала у својој уређивачкој концепцији. Углавном је први део Зборника посвећен Народноослободилачком рату и социјалистичкој револуцији, као и радовима са научних скупова, настављао рубриком Чланци и грађа и завршавао с време на време Хроником и на крају Посебним делом. Треба истаћи XXIV⁵² број Зборника који је скоро у целости посвећен животу и делу народног трибуна лесковачке радничке класе и лесковачког народног хероја Косте Стаменковића, поводом 90-годишњице рођења. О

⁵¹ Хроника, „Двадесетогодишњица Лесковачког зборника“, *Лесковачки зборник*, XXI, Лесковац 1981, 317-352,

⁵² Хроника, *Лесковачки зборник*, XXIV, Лесковац 1984, 513,

Кости Стаменковићу су писали многи истакнути научни радници, сарадници Лесковачког зборника.

Поводом изласка XXV броја Лесковачког зборника, Народни музеј је 10. маја 1985. године организовао скуп посвећен 25-годишњици његовог излажења.⁵³ У име друштвено-политичких организација учеснике скупа је поздравио Миодраг Р. Ђорђевић, ондашњи председник Социјалистичког савеза радног народа Србије - Лесковац. Важно је истаћи да је у XXV броју објављен рад Ивана Б. Поповића под насловом „Двадесет пет година периодике ‘Лесковачког зборника’“,⁵⁴ као прилог детаљној предметној библиографији музејских едиција уже Србије. У овом раду се јасно види да је Лесковачки зборник једна од најстаријих публикација периодичних издања музеја уже Србије, први број је издат 1961. године. Након четири године, штампан је Врањски гласник, затим је 1969. године изашао Зборник радова Народног музеја у Чачку, па 1971. године Ужички зборник, 1977. године Новопазарски зборник. Њима се придружују Нишки и Пиротски зборници који нису били у издању музеја али су по физиономији и садржају били исти. Због свог континуитета у четвртвековном излажењу Зборник је још тада био укључен у групу малобројних музејских издања у Србији.

Као што је већ речено, XXVI број Лесковачког зборника се бави поменутиим скупом о двадесетпетогодишњици излажења. Том приликом је речео да је Лесковачки зборник постао незаобилазни извор сазнања о историјској прошлости града и његовог краја, тако да сви они који желе да упознају историју Лесковца и околине или да се баве његовом прошлошћу не могу да заобиђу 25 свезака Лесковачког зборника чија је научна вредност превазишла локалне оквири и ушла у ниво публикација који имају шири друштвено научни значај. Двоиподеценијски рад на Лесковачком зборнику је успео да окупи велики број сарадника из различитих научних области, познатих научних радника Србије. Полако али сигурно, стварао се један критички однос према Зборнику, према његовој програмској физиономији.

На том скупу Хранислав Ракић је у својству одговорног уредника говорио о 25-годишњем раду Редакције, о сарадницима, о идеји и почетку излажења Зборника. Подсетио је присутне да је прва Редакција коју су чинили Драгутин прота Ђорђевић, Стојан Николић, Драгић Станковић, Радмила Стојановић и Миодраг Стефановић урадила првих 15 бројева Лесковачког зборника. Промена Редакције је уследила 1976. године и у њен састав су ушли Десанка Костић, Милан Миладиновић, Живан Стојковић, Радмила Стојановић и Хранислав Ракић, као одговорни уредник. У овом

⁵³ Хроника, „Скуп посвећен 25-годишњици Лесковачког зборника“, *Лесковачки зборник*, XXVI, Лесковац 1986, 489-500.

⁵⁴ Иван Поповић, „Двадесет пет година периодике Лесковачког зборника“, *Лесковачки зборник* XXV, Лесковац, 1985, 1-60.

саставу Редакција је радила до 1981. године. Од 1981. до 1985. године долази до делимичне промене Редакције, јер уместо Милана Миладиновића долази Живојин Стојиљковић. Том приликом Ракић је поменуо неизмерни допринос два лесковачка угледна друштвено-јавна радника који су дали несебичну помоћ у стручном погледу, стилском и техничком уређењу. То су били Николај Тимченко и Михајло Дедић.

У свом непрекидном 25-годишњем излагању у Лесковачком зборнику је објављено 686 библиографских јединица на 8500 страница, које је написало 156 научних радника и захваљујући томе Зборник је прихваћен као научни извор, научно-историографска и васпитно-педагошка публикација. На тај начин Зборник је допринео знатном обогаћењу културе овога града и његове околине, новом сазнању историјске истине, подизању научне свести и сл.

Поред Хранислава Ракића, дискутовали су данас већ познати српски научни радници, као што су др Владимир Стојанчевић, др Мирољуб Васић, др Јован Ђирић, Драгутин М. Ђорђевић, Јован Ф. Трифуноски, Драгољуб Ж. Мирчетић, др Милан М. Миладиновић, Вера Ристић, Добривоје Каписазовић и др Милица Бодрожић.

Др Владимир Стојанчевић, потоњи академик, у свом излагању нагласио је да је Лесковачки зборник бр. XXV и сви бројеви пре њега, да су сами по себи сведочанство, документација и учинак за четврт века свог излагања. Наравно, у контексту оних који су иницирали његову појаву, креирали његов програмски задатак, окупљали сараднике, уређивали га и бринули о његовом одржавању, сталном унапређивању, с циљем да је актуелан и да остави племениту поруку савременицима и онима који долазе као смена генерације. На крају свог обраћања Стојанчевић је нагласио да је највећа снага Лесковачког зборника, Редакције и сарадника лежала у основи сталног и континуираног појављивања, као потврда вредности једног таквог рада.

Наша реч,⁵⁵ тј. њен новинар Николај Тимченко, анализирајући садржаје дотадашњих бројева Лесковачког зборника, приметио је да је новија историја, пре свега историја Народноослободилачке борбе и социјалистичке револуције, квантитативно и далеко детаљније заступљена у односу на друге периоде. Да се реално у појединим текстовима примећује публицистички и пропагандно-едукативни приступ обраде ових тема који не би издржали један озбиљан критички приступ. Дакле, чињеница је да уређивање Лесковачког зборника било наклоњено темама из Другог светског рата. Простим збрајањем радова, види се да има мање радова из културне историје. Да је ова анализа тачна види се из Извештаја о раду под називом „Рад Народног музеја у Лесковцу од 1981-1985. године“⁵⁶

⁵⁵ Николај Тимченко, *Перспективе Лесковачког зборника*, *Наша реч*, Лесковац, 21. новембар 1986.

⁵⁶ Хроника, „Рад Народног музеја у Лесковцу од 1981. до 1985. године“, *Лесковачки зборник*, XXVII, Лесковац, 1987, 443-454; Х(убач), *Лесковачки зборник XXVII*, *Наша реч*, Лесковац, 1987.

где састављач извештаја констатује: „До сада нису обухваћени многи периоди лесковачке прошлости, почев од римског периода, раног средњег века, такође није потпуно обрађена Немањева Дубочица, турски период, XIX век, па чак и XX век. Није довољно обрађена привреда Лесковца, у XIX веку, рад политичких странака и политичке борбе између два светска рата итд.“ Но, и поред те опаске, сматра се да је Лесковачки зборник на прави начин обавио своју функцију аниматора и организатора научних радова у којима је објављена драгоцен историјска и културна грађа Лесковца и његове околине.

Двадесет седми број Лесковачког зборника посвећен је 200-годишњици рођења Вука Стефановића Караџића, творцу српске азбуке и српског речника и великом сакупљачу народног стваралаштва, као и саопштењима са дводневног скупа „Културна баштина Лесковца и околине од праисторије до 1879. године“, одржаног 16. и 17. октобра 1986. године у организацији Народног музеја у Лесковцу.⁵⁷ Ово је почетак једног новог поглавља, где се кроз изучавање Културно-историјске баштине Лесковца и околине долазило до нових материјала који су штампани у Лесковачком зборнику. Ова културно-историјска баштина одржана октобра 1986. године и прва је бијенална баштина која ће се, уз одређене концепцијске промене, одржавати до дана данашњег, односно пунити странице Зборника и у време његовог 60-годишњег јубилеја.

Лесковачки зборник број XXVIII одступа од дотадашње физиономије и после дужег времена уводни део Зборника почиње темом која није посвећена Народноослободилачком рату и социјалистичкој револуцији, већ почиње темом из Првог светског рата под називом „Топлички устанак 1917. године“.⁵⁸ У оба дана трајања научног скупа, вођена је исцрпна дискусија у којој су учествовали познати српски историчари, сарадници Лесковачког зборника. Скуп је отворио др Владимир Стојанчевић темом „Систем окупационе управе у време Топличког устанка“.

Др Владимир Стојанчевић је имао ту част да и у Лесковачки зборник бр. XXIX буде уводничар са темом: „Јужно Поморавље у историји српског народа у XIX веку (до 1878). На тај начин је започела са радом нова, друга по реду, Културно-историјска баштина Лесковца и околине.“⁵⁹ Треба напоменути и то да се овај Зборник бавио одржавањем округлог стола о животу и делу Трајка Стаменковића, познатог лесковачког револуционара.

⁵⁷ Хроника, „Симпозијум ‘Културна баштина Лесковца и околине’“, *Лесковачки зборник*, XXVII, Лесковац 1987, 431.

⁵⁸ Хроника, „Топлички устанак 1917. године“, *Лесковачки зборник*, XXVIII, Лесковац 1988, 335.

⁵⁹ „Културно-историјска баштина Лесковца и околине (II)“, *Лесковачки зборник*, XXIX, Лесковац 1989, 1-123.

Лесковачки зборник број XXX се враћа физиономији претходних зборника. Увод започиње темама из Народноослободилачког рата и револуције, затим иде рубрика Чланци и грађа. Хроника је посвећена животу и делу др Сергија Димитријевића, познатог лесковачког друштвеног и јавног раднику, који од првог броја објављује своје радове у Лесковачком зборнику. И на крају Зборника, у рубрици Посебан део, одштампан је рад др Владимира Грујића „Школско образовање у врањском округу после ослобођења од Турака“. ⁶⁰ О Лесковачком зборнику број XXX говорио је др Јован Трифуноски.

Народни музеј у Лесковцу је у сарадњи са Институтом за историју уметности Филозофског факултета у Београду, 1. и 2. новембра 1990. године организовао нову, трећу по реду Културно-историјску баштину Лесковца и околине. Првог дана рада научног скупа реферат је поднела др Марица Шупут на тему „Смисао традиције у српској архитектури поствизантијског доба“. Потом су говорили др Гојко Суботић, потоњи академик, па Светлана Пејић, др Ђорђе Јанковић, познати средњовековац-археолог, Мирослава Јоцић, кустос Народног музеја у Лесковцу, и др. Другог дана реферат на тему „Народни устанак 1841. године у лесковачком крају“ поднео је др Владимир Стојанчевић, а затим су говорили др Слободанка Стојичић, др Никола Дудић, др Драгослав Антонијевић, Божо Ђевори и др. Сви ови радови објављени су у Лесковачком зборнику бр XXXI. ⁶¹

У XXXI броју Зборника дошло је до одређених корекција у смислу техничког уређења. По први пут појављује Живојин Тасић у својству лектора, технички уредник је Михајло Дедић, превод резимеа на француски језик урадила је Славица Вукадиновић, а коректори Зборника су Зорица Стојановић, Стојна Марковић и Новица Цакић. О Лесковачком зборнику број XXXI говорио је др Живан Стојковић, редовни професор Универзитета Нишу. Он је истакао да је у овом зборнику радове објавило 26 сарадника, од којих је један академик, осам доктора наука и 17 познатих истраживача различитих струка. Обим Зборника је био 314 страна. ⁶²

Следећи XXXII број Лесковачког зборника технички ће уредити Србољуб Цветковић а коректори ће бити Стојна Марковић и Новица Цакић. О Лесковачком зборнику број XXXII говорио је др Милан Матић са

⁶⁰ Др Владимир Грујић, „Школско образовање у врањском округу после ослобођења од Турака“, *Лесковачки зборник*, XXX, Лесковац 1990, 1-40.

⁶¹ В. Х., *Културна баштина Лесковца*, Наша реч, 9. новембар 1990, стр. 10; Ђурђа Ђорђевић, „Рад Народног музеја у Лесковцу од 1986. до 1990. године“, *Лесковачки зборник*, XXXI, Лесковац 1991, 241-250; В.Х., *Лесковачки зборник*, Наша реч, бр. 17, од 10. мај 1991, стр. 10.

⁶² Хроника, „Лесковачки зборник“, *Лесковачки зборник* XXXI, Лесковац 1991, 229-231.

Института за савремену историју у Београду.⁶³ Он је том приликом подсетио присутне да је у овом Зборнику одштампано 247 страна основног дела и 60 страна посебног додатка. Објављени су радови 27 сарадника-истраживача различитих струка. Највећи део чине саопштења са округлог стола на тему „Штампа о НОР-у 1941-1991“ који је одржан у Лесковцу 22. и 23. октобра 1991. године. Др Милан Матић је, говорећи о Лесковачком зборнику, нагласио да су многе публикације периодичног карактера, било да је реч о часописима или годишњацима, нису издржале ову наизглед једноставну одредницу – континуитет излагања. Штавише, неке су се угасиле било због недостатка материјалних средстава, било због неорганизованости благовременог прилива прилога адекватних карактеру и нивоу периодичне публикације. Све ове потешкоће редакција Лесковачког зборника је успешно пребродила и тиме сврстала ову публикацију међу мали број оних које у Србији излазе редовно и на време.

Лесковачки зборник број XXXIII се појавио у обичајном мајском термину за Дан Музеја, 10. маја 1993. године. Промовисао га је др Мирољуб Васић са Института за Савремену историју у Београду, који је нагласио да сваки нови број Зборника увеличава тај дан и остаје као трајно сведочанство кореспонденције са прошлошћу, садашњошћу и будућношћу. По њему, Лесковачки зборник је у протеклом периоду, својим разноврсним прилозима, нивоом њихове интерпретације, окупљањем мноштва добрих сарадника, редовним излагањем изборио своје место у историји и култури овога краја Србије. Постао је вредна и цењена публикација и као таква постао део наше културне баштине.⁶⁴ И оно што је јако важно, то је да Зборник доноси текстове три академика, историчара Владимира Стојанчевића, Андреја Митровића и Богумила Храбака. У овој свесци, поред осталог, објављени су прилози са научних скупова о Топличком устанку 1917. године и Културној баштини Лесковца и околине (IV), одржаних 1992. године. Михајло Дедић се поново појављује као лектор Зборника.

Година 1994, је година кадровске промене у Народном музеју у Лесковцу. Дугогодишњи директор и одговорни уредник Хранислав Ракић, који је са својим сарадницима у Музеју и великим бројем сарадника из других научних и стручних центара допринео да Музеј постане центар свих активности на пољу проучавања историјске прошлости лесковачког краја. Одласком у пензију, Хранислав Ракић је место одговорног уредника препустио новом директору Верољубу Трајковићу. Тридесет четврти број Зборника је последњи који је као одговорни уредник потписао Хранислав Ракић.

⁶³ Хроника, „Лесковачки зборник XXXII, Лесковац 1992“, *Лесковачки зборник XXXIII*, Лесковац 1993, 355-359.

⁶⁴ Др Мирољуб Васић, „Лесковачки зборник XXXIII, Народни музеј у Лесковцу“, *Лесковачки зборник XXXIV*, Лесковац 1994, 402.

По традицији, и тридесет четврта свеска Лесковачког зборника објављује саопштења са једног научног скупа. Реч је о теми „Војне формације за време окупације 1941-1944. у лесковачком крају“. Саопштења су изложили: др Милан Матић, др Мирољуб Васић, др Петар Качавенда, др Никола Живковић, др Венцеслав Глишић, Хранислав Ракић и један од бољих познавалаца ратних прилика у лесковачком крају Никола Илић. Поводом педесетогодишњице погибије народног хероја Благоја Николића, у Народном музеју је одржан округли сто, а радови са тог скупа одштампани су у тридесет четвртом броју Лесковачког зборника. Као посебан део, објављена је студија Милене Витковић-Жижић „Прилог проучавању историје костима-цубе“.

О Лесковачком зборнику број XXXIV, под називом „Минуло време згуснуто у историју“, говорио је др Милан Миладиновић.⁶⁵ Он је истакао да је Зборник завидан научни и културолошки, историјски и историографски опус и дело које чини богат извор за историју Лесковца и околине и Србије. Зато и представља непроцењиво благо и велику културну вредност.

XXXV број Лесковачког зборника доноси промене у правом смислу речи. Најпре долази до промене постојеће редакције, уместо старе изабрана је нова у којој Хранислав Ракић и др Живан Стојковић, због искуства и континуитета, задржавају своја места. Новоизабрани чланови су Јован Петковић Хоки, ондашњи директор компаније „Здрављае“, мр Срђан Марковић, историчар уметности, и историчар Верољуб Трајковић, који је истовремено изабран и за новог одговорног уредника Лесковачког зборника. За разлику од ранијих, XXXV број Зборника има техничког секретара и на то место је постављена Јулијана Пешић, археолог Народног музеја. Одлуком новог директора, због континуитета у промени уредника, XXXV број Зборника, поред одговорног уредника има и главног уредника, а то је био Хранислав Ракић. Лекторисање Зборника је преузео Живојин Тасић, технички уредник је био Србољуб Цветковић, а коректори су били Стојна Марковић и Зора Стојановић. Превођење резимеа на енглески је поверено Драгану Ивановићу.

Пажљивом анализом концепције Лесковачког зборника до свеске XXXV и оних које долазе после ње, уочиће се извесне новине које је увео нови одговорни уредник Верољуб Трајковић.

Дакле, нови Зборник, тридесет пети по реду, нуди ширем читалаштву и научној и стручној јавности нови садржај, који је на неки начин до сада био табу тема за лесковачку па и српску јавност. Реч је о научном скупу који је организован поводом педесетогодишњице савезничког бомбардовања

⁶⁵ Др Милан Миладиновић, „Минуло време згуснуто у историју, Лесковаачки зборник XXXV“, *Лесковачки зборник*, XXXV, Лесковац 1995, 412-417.

Лесковца 6. септембра 1944. године, а трајао је два дана. Тим поводом, поред научног скупа, отворена је и изложба аутора Мире Ниношевић, а касније је публикована и књига под истим називом „Савезничко бомбардовање Лесковца 6. септембра 1944. године“, аутора Момчила Павловића и Верољуба Трајковића. Разуме се, било је покушаја да се у јавности не иде са овом темом већ да јој треба дати неки други наслов, конкретно – „Ослобођење Лесковца у Другом светском рату“. Овим је нови одговорни уредник јасно ставио до знања да нема црних рупа у историји Лесковца и да је свака тема научно обрадива и да свака тема треба да угледа светлост дана. Јавност Лесковца је подржала овај нови приступ обелодањивања лесковачке историје, а овај датум се узима као међаш у лесковачкој историографији. Захваљујући Лесковачком зборнику, након објављивања 33 саопштења са научног скупа,⁶⁶ било је великог интересовања српске јавности за ову тему, тако да су аутор овог пројекта, као и аутори поменутих садржаја, били гости на националној телевизији и радију, као и многих локалних медија.

Треба напоменути да је овај пројекат покренут у Историјском архиву у Лесковцу 1990. године, а поводом педесетогодишњице бомбардовања Лесковца од стране савезника 6. септембра 1944. године.⁶⁷

Поред саопштења са научног скупа, у XXXV броју Зборника објављена су и саопштења са Културне баштине Лесковца и околине – пете по реду, а кустос археолог Народног музеја у Лесковцу је објавила врло интересантан рад под насловом „Лесковачки зборник XXVI-XXXV (1986-1995) – прилог библиографији.“⁶⁸ О XXXV свесци Лесковачког зборника говорио је осведочени пријатељ и сарадник Народног музеја у Лесковцу др Мирољуб Васић са Института за савремену историју у Београду. Он је у свом саопштењу нагласио да је овај Зборник посвећен скуповима које је организовао Народни музеј, и то први у септембру, на тему Савезничко бомбардовање Лесковца 6. септембра 1944. године, и други, Културно-историјска баштина Лесковца и околине одржан у октобру. На крају

⁶⁶ Др Мирољуб Васић, „Лесковачки зборник XXXIII, Народни музеј у Лесковцу,“ *Лесковачки зборник XXXIV*, Лесковац 1994, 402.

⁶⁷ На усмени предлог чика Марка Стојановића, Лесковчанина који је живео у Београду, Верољуб Трајковић, тадашњи директор Историјског архива, прихватио је да сачини пројекат обележавања 50-годишњице бомбардовања Лесковца од стране савезника. Од стране Скупштине општине Лесковац формиран је Организациони одбор за обележавање годишњице бомбардовања са задатком да реализује пројекат, тј. програм обележавања савезничког бомбардовања Лесковца 6. септембра 1994. године. Крајем 1993. године Верољуб Трајковић је именован за директора Народног музеја у Лесковцу и са преласком у Музеј преноси и пројекат чији је аутор, где га и реализује.

⁶⁸ Јулијана Пешић, „Лесковачки зборник XXVI - XXXV (1986-1995) - прилог библиографији“, *Лесковачки зборник XXXV*, Лесковац 1995, 383-411.

свог говора др Васић је поручио да Музеј настави са својом мисијом и стваралаштвом а да гаранција за то буде “виспрени и млади директор“ који ће сваке године промовисати нове књиге.⁶⁹

И на крају, треба рећи да је у тридесет пет бројева Лесковачког зборника 275 научних сарадника објавило 1105 научних саопштења.

Да је 1995. година била плодносна показује нови скуп научних радника у лесковачком Музеју, округли сто под називом „Културно-историјска баштина Лесковца и околине – даљи правци истраживања“. Заправо, може се рећи да је на овом округлом столу разговарано о новој физиономији Лесковачког зборника, а мишљења учесника су објављена у тридесет шестом броју.⁷⁰ Округли сто је одржан 18. октобра 1995. године, а учествовали су академик Владимир Стојанчевић, академик Гојко Суботић, универзитетски професори Иван Ђорђевић, Иван Стевовић, Александар Саша Кадијевић, др Живан Стојковић, др Момчило Павловић, дугогодишњи одговорни уредник Лесковачког зборника Хранислав Ракић, Верољуб Трајковић, нови одговорни уредник, који је иницирао округли сто, и др.⁷¹

На самом почетку Верољуб Трајковић је подсетио присутне да им је у припреми овог састанка у писму које им је упућено наглашено да на састанак дођу са писменим предлозима за даља истраживања како би се јасније искристалисале полазне идеје битне за даљи развој овог новог заједничког пројекта. Потом су о даљим правцима културно-историјске баштине говорили: Академик Владимир Стојанчевић, проф. др Иван М. Ђорђевић, проф. др Живан Стојковић, Мирослава Јоцић, кустос археолог Народног музеја у Лесковцу, Светлана Пејић из Републичког Завода за заштиту споменика културе у Београду, Хранислав Ракић, мр Срђан Марковић, кустос историчар уметности Народног музеја у Лесковцу, мр Иван Стевовић, са Катедре историје уметности Филозофског факултета у Београду, др Александар Кадијевић, са Катедре историје уметности Филозофског факултета у Београду, др Момчило Павловић, са Института за савремену историју у Београду, др Борислава Лилић и др Риста Стојановић. Након исцрпних дискусија, Верољуб Трајковић је упознао учеснике да је академик Суботић свој предлог приложио у писменом облику. На крају, предложено је да један број присутних, на основу свих дискусија учесника,

⁶⁹ Др Мирољуб Васић, „Промоција Лесковачког зборника“, *Лесковачки зборник*, XXXVI, Лесковац 1996, 288-291.

⁷⁰ Слађана Рајковић, „Рад Народног музеја у Лесковцу од 1991. до 1995“, *Лесковачки зборник* XXXVI, Лесковац 1996, 273-287.

⁷¹ Округли сто „Културно-историјска баштина југа Србије – даљи правци истраживања“, *Лесковачки зборник*, XXXVI, Лесковац 1996, 247-273.

донесу закључке који би били обавезујући за сараднике. Закључке⁷² су сачинили академик Владимир Стојанчевић, академик Гојко Суботић, проф. др Иван Ђорђевић и мр Срђан Марковић. Један од најважнијих закључка је територијално проширење даљих истраживања са простора Лесковац и околине на простор југоисточне Србије те је стога назив будуће баштине промењен у „Културно-историјска баштина југоисточне Србије“. Други закључак је неопходност постојања једне предметне библиографије у оквиру досадашње Културно-историјске баштине Лесковца и околине како би се стекао увид у дотадашња истраживања културно-историјске баштине Лесковца и околине. Трећи закључак је проширење нових сарадника који би био квалитетније заступљен. Закључено је да се промени формат постојећег Зборника у нови, савременији изглед, са новим дизајном и, на крају, повећати вредносне критеријуме за објављивање радова. Последњи закључак ове групе је да саопштења са научног скупа по могућству буду штампани или као посебан зборник или да заузму доминантно место у самом Лесковачком зборнику.

Ако пажљиво погледамо, видећемо да је 1995. година донела суштинске промене које су одредиле нови концепцијски правац Лесковачког зборника који у тој форми и дан-данас се публикује.

Од XXXVI броја не постоји више главни уредник, тако да сва одговорност уређивања Лесковачког зборника прелази на одговорног уредника. Тридесет шести број Зборника је, у складу са закључком на скупу „Културно-историјска баштина Лесковца и околине-даљи правци истраживања“, изашао у новом формату и са савременијим дизајном. Овај број доноси разноврстан и занимљив садржај, са прилозима великог броја сарадника из наших научних центара и Лесковца. Тематски, захваћен је период од праисторије до краја Другог светског рата. Треба поменути рад Јулијане Пешић под насловом „45 година издавачке делатности Народног музеја у Лесковцу – библиографија“⁷³ који је део закључка са округлог стола о баштини.

О тридесет шестој свесци Лесковачког зборника, под називом „Нова серија Лесковачког зборника“, говорио је Предраг Ј. Марковић са Института за савремену историју у Београду и истакао да је велика ствар када један часопис доживи 36 година непрекидног излажења, а да је још значајније када у уређивачкој структури постоји храброст да се мења постојеће и прилагођава захтевима новог времена.⁷⁴

⁷² Округли сто „Културно-историјска баштина југа Србије – даљи правци истраживања, *Лесковачки зборник*, XXXVI, Лесковац 1996, 247-273.

⁷³ Јулијана Пешић, „45 година издавачке делатности Народног музеја у Лесковцу-библиографија“, *Лесковачки зборник* XXXVI, Лесковац 1996, 299-328.

⁷⁴ Предраг Марковић, „Нова серија Лесковачког зборника“, *Лесковачки зборник*, XXXVII, Лесковац 1997, 339-340.

Тридесет седма свеска Лесковачког зборника потврдила је исправност свих оних који су иницирали његову појаву од првог до тридесет седмог броја, уређивали га, настојали да излази редовно, да се одржи и на крају стално унапређује. У овом броју су штампани радови презентовани на Културно-историјске баштине југоисточне Србије, шестој по реду.⁷⁵ О самом Зборнику говорио је дугогодишњи сарадник Народног музеја у Лесковцу др Јован Ћирић. Он је, промовишући Лесковачки зборник,⁷⁶ истакао да му је промоција Зборника част и да измењени формат није изменио идејни концепт нити је изневерио своје научне циљеве и домете. Зборник је подељен у неколико рубрика: Културно-историјска баштина Југоисточне Србије, Чланци и прилози, Грађа, Осврти и критике, Хроника и Прикази. И сасвим на крају др Ћирић је истакао да се из садржаја овог Зборника види да је у њему учествовала права плејада истакнути научних радника, врских истраживача.

Тридесет осми број Лесковачког зборника својом разноврсношћу тема, дубином обраде и многобројним рубрикама скренуо је пажњу шире читалачке публике. О Зборнику је на Дан Музеја говорила др Милица Бодрожић,⁷⁷ која је указала на то да овај број Зборника представља крупан допринос српској историографији, музеологији, архитектури, економији, музикологији, социологији и другим гранама, па га лично препоручује свим заинтересованим. Збуњујуће је то да 2002. године, у XLII броју Зборника, одговорни уредник Живојин Прокоповић у свом раду под насловом „Лесковачки Народни музеј у 1998. години“ наводи да је Лесковачки зборник бр. XXXVIII промовисао Срђан Марковић, кустос Народног музеја у Лесковцу.⁷⁸

У време објављивања Лесковачког зборника број XXXVIII дошло је до промене директора, тако да је уместо Верољуба Трајковића за директора Народног музеја у Лесковцу постављен Живојин Прокоповић, који по аутоматизму, на основу Статута Музеја, постаје и одговорни уредник Лесковачког зборника. Прокоповић је у свом мандату приредио свеске XXXIX, XL, XLI и XLII. За све то време у сва четири броја било је сталних измена у редакцији, као и осталим пратећим улогама у Зборнику. Најпре је у XXXIX броју за члана редакционог одбора изабран академик Владимир Стојанчевић, за коректора је постављена Ана Марковић, а за новог преводиоца на енглески језик ангажован је Ненад Арсов. У броју

⁷⁵ Културно-историјска баштина југоисточне Србије (VI), *Лесковачки зборник*, XXXVII, Лесковац 1997, 7.

⁷⁶ Јован Ћирић, „Лесковачки зборник XXXVII“, *Лесковачки зборник*, XXXVIII, Лесковац 1997, 425-427.

⁷⁷ Милица Бодрожић, „Народни музеј Лесковац, Лесковачки зборник XXXVIII“, *Лесковачки зборник*, XXXIX, Лесковац 1997, 471-476.

⁷⁸ Живојин Прокоповић, „Лесковачки Народни музеј у 1998. години“, *Лесковачки зборник*, XLII, Лесковац 2002, 251-261.

XL нема више академика Стојанчевића већ је редакција била из ранијег састава када је Верољуб Трајковић био одговорни уредник. Слог, прелом и техничко уређење радили су Горица и Иван Глигоријевић, који се у том послу нису добро снашли јер нису имали јасне инструкције одговорног уредника. Лесковачки зборник број XLI опет делимично мења редакциони одбор, тако да су нови чланови Зорица Стојковић и Драгиша Костић. Преводац у XLI броју је Валентина Костић, а прелом текста је радио Владимир Тасић. Зашто је одговорни уредник стално, из броја у број, мењао чланове редакције и сараднике на Зборнику то само он зна. Углавном, технички гледано, у време Живојина Прокоповића било је доста техничког одступања у графичком и концепцијском смислу речи. Но, и поред тога, Зборник је одолевао времену захваљујући научним и стручним сарадницима. Говорећи поводом XL броја, академик Стојанчевић је у рубрици После четрдесет година⁷⁹ истакао да је појава Лесковачког зборника значајно пун заокрет у стручном, научном и уопште интелектуалном стваралаштву не само у ужом професионалном раду Народног музеја у Лесковцу већ и у ширем друштвеном значењу. У XLI броју су објављена саопштења са осме сесије бијеналног научног скупа одржане 26. и 27. октобра 2000. године.

У четрдесет и другом броју Лесковачког зборника долази до промене лектора, уместо Живојина Тасића, број XLII је лекторисао Николај Тимченко, а превод резимеа који је био на енглеском сада прелази са енглеског на француски језик. Преводац је Ружица Тимченко, технички секретар Зборника је Слађана Рајковић. Из документације се не виде прави разлози толико честих измена како чланова редакције тако и особља техничког уређивања. Но, срећом по Лесковачки зборник, није дошло до осипања научних и стручних сарадника, тако да је Зборник и даље давао добре и квалитетне радове. Један од објављених радова у XLII броју Зборника је скренуо пажњу не само лесковачке и српске јавности, већ и светске, јер су многи медији као што су Си-Ен-Ен, Би-Би-Си и многи други објавили као ексклузивну вест о чувеној Туровићевој игли, али ће се, нажалост, касније испоставити да није добро датована. Реч је о саопштењу др Милорада Стојића на тему „Гвоздени предмет у облику игле са локалитета Хисар у Лесковцу-Туровићева игла.“⁸⁰

Године 2003. долази до нових промена у управљању Народним музејом у Лесковцу, тако да се по аутоматизму⁸¹ мења и одговорни уредник Зборника.

⁷⁹ Академик Владимир Стојанчевић, „После четрдесет година“, *Лесковачки зборник*, XL, Лесковац 2000, 1-12.

⁸⁰ Др Милорад Стојић, „Гвоздени предмет у облику игле са локалитета Хисар у Лесковцу-Туровићева игла“, *Лесковачки зборник*, XLII, Лесковац 2002, 5.

⁸¹ Актама Народног музеја предвиђено је да је директор Музеја, по аутоматизму, и одговорни уредник свих издања Музеја па самим тим и одговорни уредник Лесковачког зборника, што се касније кроз праксу није показало као добар начин избора одговорног уредника с обзиром на специфичност посла и да новоизабрани

Поновно уређивање Лесковачког зборника прелази у руке новог-старог уредника Верољуба Трајковића, који преузима уређење XLIII броја. Одмах у старту Трајковић је кренуо са тражењем решења за нову редакцију, тако да је у XLIII броју редакција привремено била у саставу Верољуб Трајковић, академик Гојко Суботић, Драгиша Костић, Сениша Перић и технички секретар Игор Стефановић. Од XLIV броја редакција ће бити у саставу Верољуб Трајковић, академик Гојко Суботић, др Момчило Павловић, доктор Нинослав Златановић, уредник издања Српског лекарског друштва-секција Лесковац, и Игор Стефановић као технички секретар Зборника. За лектора је враћен Живојин Тасић. Превод резимеа је враћен на енглески језик и у XLIV броју преводилац је била Милица Досева-Стојановић а, од XLIII броја Валентина Костић. На овај начин Лесковачки зборник је поново концепцијски постављен да спроводи закључке из 1995. године донетим на скупу научних и стручних радника организованом у лесковачком Музеју под називом „Културно-историјска баштина Лесковца и околине - даљи правци истраживања“. Представљајући најновију свеску Лесковачког зборника, 43. по реду, познати српски историчар др Никола Поповић, директор Института за савремену историју у Београду, нагласио је да је нови Зборник нашао одавно своје место у научним публикацијама и да још боље осигурава то завидно место које објављују регионални архиви и музеји. Сам редни број говори да је то стара публикација и захваљујући управо томе, али и квалитету и броју сарадника, он има лепо и стабилно место у продукцији културних установа у држави Србији.⁸² У овом броју Зборника саопштења крећу са културном баштином југоисточне Србије, девете по реду, саопштењем академика Владимира Стојанчевића на тему „Историографија у проучавањима југоисточне Србије од ослобођења 1877/78. до почетка XX века“.

Године 2004, договором два директора, Верољуба Трајковића и др Момчила Павловића, две институције, Народни музеј у Лесковцу и Институт за савремену историју из Београда улазе у заједничку организацију културно-историјске баштине југоисточне Србије, која и данас траје. Убрзо, децембра 2004. организована је нова десета по реду културно-историјска баштина југоисточне Србије која је била врло занимљива по садржају и донетим закључцима. Научни скуп је трајао три дана, а учествовао је велики број научних радника из Србије и Лесковца. Скуп је отворен у Лесковцу потресном беседом академика и књижевника Драгослава Михаиловића, који

директор, поготову онај који није из струке или се није бавио писањем, издавањем или сличним послом, има проблем са квалитетним уређивањем. Тај пропуст исправиће се тек 2017. године када се одваја именовање директора са избором одговорног уредника Лесковачког зборника.

⁸² Ж. Тасић, *Нови дух и изазови у култури*, Наша реч, 16. мај 2003, стр 12.

је указао на суштинске проблеме југа Србије, на географско подручје на коме се вековима дешавала историја, да би у миру југ Србије био запостављен, демографски испражњен, економски опустошен. Са овог скупа усвојена је заједничка декларација која одсликава једно потресно сведочанство о актуелном економском и културном тренутку на југу Србије, а циљ те декларације је да се актуелној власти, држави Србије, скрене пажња на југ Србије који се најбоље може одбранили ако се економски и културолошки ојача, тим пре што имамо и кадрове и научне потенцијале које југ Србије могу да поведу ка путу прогреса.

Лесковачки зборник број XLIV је промовисан за Дан Музеја, а говорио је проф. др Ивко Јовановић, главни и одговорни уредник Пиротског зборника. У овом броју треба обратити пажњу на рад Ирине Нешић која је писала на тему „Библиографија прилога објављених у Лесковачком зборнику од 1996. до 2003. године“.⁸³

Лесковачки зборник број XLV је на првој страници објавио поменути „Декларацију“, која је донета на Научној конференцији Културно-историјска баштина југа Србије, одржане од 8. до 10. децембра 2004. године.⁸⁴ На овој конференцији, поред академика Војислава Михаиловића, била су присутна три помоћника из Министарства културе и један државни секретар Министарства науке Владе Републике Србије. Један од помоћника, Миладин Лукић, упутио је поздравну реч која је у целости одштампана у XLV броју Лесковачког зборника. Миладин Лукић је у поздравној речи⁸⁵ поставио дилему у смислу: Шта данас разумемо кад кажемо југ Србије? Да ли само оне крајеве данашње Србије који су у њен састав ушли после Берлинског конгреса 1878. године или нешто шири простор? И то је једно од питања на који треба дати одговор на научној конференцији. Поред Миладина Лукића, од помоћника из Министарства културе конференцији су присуствовали Бранислав Брборић, лингвиста, и Иван Ивановић, наш познати књижевник. Низом пригодних свечаности 18. маја 2005. године Музеј је обележио и прославио 57. годишњицу постојања и Међународног дана музеја. Тим поводом, поред низа манифестација у оквиру свечаности, промовисан је и XLV број Лесковачког зборника о чијем садржају је говорио др Момчило Павловић, директор Института за савремену историју у Београду.⁸⁶ И на

⁸³ Ирина Нешић, „Библиографија прилога објављених у Лесковачком зборнику од 1996. до 2003. Године“, Лесковачки зборник, XLIV, Лесковац 2004, 389-466.

⁸⁴ „Декларација“, Лесковачки зборник, XLV, Лесковац 2004, стр. 5-7, <http://91.222.7.186/vesti/kultura.71.html:164956-Ozbiljno-upozorenje>; <https://jugpress.com/odrzan-naucni-skup-kulturno-istorijska-bastina-juga-srbije/>; <https://jugpress.com/kulturni-potencijali-juga-srbije/>;

⁸⁵ Миладин Лукић, „Поздравна реч“, Лесковачки зборник, XLV, Лесковац 2004, стр. 9-10.

⁸⁶ С. Томић, *Ризница памћења и водећа институција у култури*, Наша реч, 20. мај 2005, стр. 2.

крају треба рећи да је у овом Зборнику штампана и беседа академика Михаиловића под насловом „Колонијална Србија“.

О новом, XLVI броју Лесковачког зборника говорио је проф. др Живан Стојковић,⁸⁷ који је рекао да је то већ угледни и афирмисани часопис чије опстајање и мултидисциплинарни садржај охрабрује и подстиче духовну и културну енергију. Такав часопис највеће је благо сваке средине, а поготово некоректно скрајнуте провинције. У свом развојном путу Лесковачки зборник је израстао у часопис који се није бавио само историографским темама већ и археологијом, етнологијом, нумизматиком, палеографијом, етиком и другим научним дисциплинама, па и природним наукама, а сарадници су му остајали верни до краја. И овај број часописа је по мишљењу професора Стојковића одржао одлику разноврсности и хронолошке уједначености.

Прве странице Лесковачког зборника број XLVII посвећене су културно-историјској баштини југа Србије, саопштењем Верољуба Трајковића, одговорног уредника Лесковачког зборника под насловом „Двадесет година културно-историјске баштине југа Србије“.⁸⁸

На овој баштини, једанаестој по реду, одржаној 14. и 15. децембра 2006. године, било је преко 30 научних саопштења, читаво једно мало научно богатство, те је уредништво Зборника одлучило да 47 свеска буде посвећена искључиво радовима аутора који су учествовали на 11. сесији бијеналне Културно-историјске баштине југа Србије.⁸⁹ У овом Зборнику одштампани су закључци 11. бијеналног скупа. Скуп је радио у две групе, и то: Прва група (археологија, историја уметности и историја архитектуре) – известилац Тамара Огњевић, и Друга група, која се бавила културном политиком, историјом, историјом књижевности и лингвистиком – известилац је био др Момчило Павловић.⁹⁰ Од XLVII броја долази до промене у редакцији, тако да уместо академика Гојка Суботића у Редакциони одбор улази др Александар Кадијевић са Филозофског факултета у Београду, Катедра за историју уметности. Долази и до промене секретара, уместо Игора Стефановића, постављен је Живојин Тасић.

Лесковачки зборник XLVIII на кратко добија новог уредника и делимично нову редакцију. На месту одговорног уредника је постављен Драгиша Костић, кустос Народног музеја у Лесковцу. Нови чланови Редакционог одбора постали су проф. др Душан Јањић и Саша Стојановић. И овај број Зборника окупља велики број сарадника са занимљивим саопштењима.

⁸⁷ Аноним, *Лесковачки зборник подстиче духовну и културну енергију*, Наша реч, 12. мај 2006, стр. 3.

⁸⁸ Верољуб Трајковић, „Двадесет година научног скупа Културно-историјске баштине југа Србије“, *Лесковачки зборник XLVII*, Лесковац 2007, 7-10.

⁸⁹ Исто.

⁹⁰ „Закључци XI Бијеналног научног скупа културно-историјске баштине југа Србије 14-15. децембар 2006“, *Лесковачки зборник XLVII*, Лесковац, 2007, 395-398.

XLIX број Лесковачког зборника поново уређује Верољуб Трајковић, а са њим у Редакционом одбору су: проф. др Момчило Павловић, проф. др Александар Кадијевић, проф. др Душан Јањић, др Вујадин Иванишевић, мр Иван Бецић и Живојин Тасић, као секретар редакције.

Нова свеска Зборника, број XLIX, као и претходни XLVI, у целости је посвећен научним саопштењима поднетим на XII бијеналном научном скупу почетком децембра 2008. у Лесковцу, у организацији две установе Народног музеја у Лесковцу и Института за савремену историју у Београду. На крају одржаног скупа радне групе су поднеле Извештај о раду научног скупа.⁹¹ Скуп се бавио историјским и етнографским темама, археологијом, историјом уметности, историјом књижевности и етнологијом, било је добрих реферата и добре дискусије у вези са њима, тако да је XLIX број Лесковачког зборника, захваљујући XII научном скупу, један од бољих Зборника. Ово је била једна од бољих културно-историјских баштина, чији су реферати и дискусије подвукли потребу демографских истраживања, нарочито о околностима које су довеле до депопулације ширег простора југа Србије. У том смислу, сасвим је прихватљива идеја да се допуни Власинска декларација, донета на једном од ранијих научних скупова Културно-историјска баштина југа Србије, у делу који се односи на ове просторе.

У Народном музеју поново долази до кадровских промена, а то по аутоматизму значи и до промене одговорног уредника Лесковачког зборника. Уместо Верољуба Трајковића за одговорног уредника долази Срђан Стојановић, по занимању економиста, који није имао искуства са вођењем једног тако озбиљног часописа, али о томе се није превише водило рачуна. Но, како било да било, уз помоћ искусне Редакције, Зборник је наставио са редовним излажењем. Срђан Стојановић је био уредник L, LI и LII броја Зборника, када, опет због кадровских промена, на његово место долази други економиста Јован Ранђеловић, са још мањим искуством. Ово је био период у коме је Лесковачки зборник сам себе одржао и, наравно, захваљујући искусној редакцији која се срећом није променила. Под руководством Јована Ранђеловића издата су два Зборника, и то број LIII и LIV. И на крају Музеј је за директора добио и трећег економисту – Владимира Ђорђевића у чијем ће мандату изаћи два Зборника, и то LV и LVI број.

О педесетом јубиларном броју је говорио академик Владимир Стојанчевић, дугогодишњи сарадник Лесковачког зборника – првобројац, како је за себе волео да каже сам. У уводном делу Лесковачког зборника Стојанчевић је нагласио да 50-број Зборника означава јубилеј од посебне важности. Педесет година редовног излажења по обиму, садржају и вредности радова

⁹¹ Верољуб Трајковић, „Реч уредника - Извештај са научног скупа 4-5. децембар 2008“, *„Лесковачки зборник XLIX*, Лесковац, 2009, 7-12.

у њему, представљају велики подвиг његовог издавача, колико у уредничко-техничком погледу, толико и сарадње, организационе и интелектуалне и стручне спреме, његових уредника и сарадника истовремено. Један поглед на све ово речено – за период од пола века излагања и опстанка Лесковачког зборника, потврдиће не само значај већ и углед који данас има Лесковац као научно-културни, истраживачки и издавачки центар југоисточне и целе Србије.⁹²

Педесет прва свеска *Лесковачког зборника* у целини обухвата научна саопштења презентована на 13. бијеналном Научном скупу Културно-историјска баштина југа Србије, одржаном 22-23. октобра 2010. године у Народном музеју у Лесковцу. Она доноси 29 радова који су своју научну верификацију стекли на овом скупу, будући да су тада први пут презентовани јавности и били изложени могућности критичког сагледавања. Она доноси пет радова из археологије, четрнаест из историје, три из историје уметности, један из историје књижевности, два из историје културе, два из етнологије и два из музеологије. У додатку, штампано је пет приказа књига објављених у претходном периоду.

Лесковачки зборници број LII и број LIII настављају са објављивањем интересантних саопштења из археологије, историје и историје уметности.

Године 2014. изашао је нови Зборник, LIV по реду, посвећен слободним темама. У овом Зборнику треба обратити пажњу на саопштење Ангелине Грујић, Бранкице Ресан и Мирјане Станишић под насловом „Библиографија радова објављених у лесковачком зборнику од 2004. до 2013 године“.⁹³ Ово саопштење је важно за истраживаче како би се упознали са дотад објављеним радовима у Лесковачком зборнику.

Године 2015. долази до промене одговорног уредника. Нови одговорни уредник Лесковачког зборника Владимир Ђорђевић проширује Редакциони одбор и поставља нове чланове: др Ивицу Тодоровића и вишегодишњег одговорног уредника Зборника, музејског саветника, историчара Верољуба Трајковића.⁹⁴

Истовремено, промовисана је LV свеска Зборника. У њему, између осталих, академик Владимир Стојанчевић се бавио „Српском војском и бежанијом кроз Албанију и на Крфу“. Докторанд на Филозофском факултету у Београду Мирослав Радивојевић се бавио „Бугарском и Јужном Србијом уочи Првог светског рата“, Добросав Ж. Туровић писао је о „Учешћу Јабланичана у Великом рату 1914-1918,” тема Хранислава

⁹² Владимир Стојанчевић, „Уводна реч“, Лесковачки зборник L, Лесковац, 2010, 7.

⁹³ Ангелина Грујић, Бранкица Ресан, Мирјана Станишић, „Библиографија радова објављених у Лесковачком зборнику од 2004. до 2013 године, Лесковачки зборник, XLIV, Лесковац, 2014, 465-499.

⁹⁴ Нови Редакциони одбор, „Лесковачки зборник“, LVI, Лесковац, 2016, 2-3.

А. Ракића, историчара и музејског саветника била је „Генерал Јован Наумовић и Смедеревски бој”, Верољуб Трајковић се бавио Ђорђем Цекићем Лешњаком, четовођом Топличког устанка 1917. Научни сарадник Института за српску културу Приштина/Лепосавић Иван Бецић је писао о ратној штети начињеној лесковачкој привреди у Првом светском рату. О избеглицама за време окупације 1941-1944. више се зна из текста Небојше Озимића, исотричара, кустоса музеја у Нишу, и Бојане Симовић из Нишког културног центра. Интересантан је за Лесковчане и текст Јане Глигоријевић о комплексу лесковачког Сајма.

У Лесковачком зборнику број LVI доминирају саопштења из Прог светског рата, и то Бугарска окупација југа Србије 1915-1918. године. За ту прилику одржан је посебан научни скуп чија су саопштења штампана у посебном Зборнику. Кад је у питању LVI број, треба издвојити два саопштења, прво „Нове поруке предака – илустративне конотације најновијих етнолошко-генетичких истраживања Срба и становништва српског етничког простора“⁹⁵ које се бави ДНК-а анализом на територији града Лесковца и, друго, „Развој модела за оцену квалитета музејских радионица за децу – студија случаја Народни музеј у Лесковцу“.⁹⁶ Намере аутора овог истраживања је да развије модел за оцену квалитета музејских радионица за децу у циљу приближавања деце музеју кроз учења и игру.

У 2017. години, питање уређивања Лесковачког зборника добија правно утемељење. Коначно је, после 57 година непрекидног излагања укинута статутарна обавеза по којој је новоизабрани директор по аутоматизму био и одговорни уредник Лесковачког зборника, што је битно утицало на спровођење већ утврђене концепције Лесковачког зборника. Дакле, 2017. године уместо Владимира Ђорђевића за директора Народног музеја именована је Мира Ниношевић. Руковођена ранијим дешавањима где се по аутоматизму постављали одговорни уредници зборника, без обзира на потребу одређеног искуства и одређене струке, Мира Ниношевић је приступила измени Статута Народног музеја у Лесковцу и одлуком Управног одбора уклонила спорну одредницу која је по аутоматизму постављала одговорног уредника Лесковачког зборника. Тако је LVII број Лесковачког зборника први број у коме директор није по аутоматизму одговорни уредник. Одлуком директора, за новог одговорног уредника поново је постављен Верољуб Трајковић, који је био више пута до тада на том одговорном месту, и то 1995-1998, 2003-2007, 2009 и од 2017-2020.

⁹⁵ Ивица Тодоровић, Слађана Рајковић, „Нове поруке предака – илустративне конотације најновијих етнолошко-генетичких истраживања Срба и становништва српског етничког простора“, *Лесковачки зборник*, LVI, Лесковац, 2016, 7-30.

⁹⁶ Сузана Ранђеловић, „Развој модела за оцену квалитета музејских радионица за децу – студија случаја Народни музеј у Лесковцу“, *Лесковачки зборник*, LVI, Лесковац, 2016, 355-376.

Редакциони одбор је претрпео извесне промене и сад је био у сазиву: Мира Ниношевић, проф. др Момчило Павловић,, проф. др Душан Јањић, проф. др Александар Кадијевић, др Ивица Тодоровић, др Вујадин Иванишевић, др Иван Бецић, др Дејан Антић и секретар Живојин Тасић.⁹⁷

Поводом 69-година постојања, Народни музеј у Лесковцу је одржао свечану седницу на којој је, између осталог, промовисан LVII број Лесковачког зборника. Тим поводом историчар и научни сарадник новије генерације др Иван Бецић⁹⁸ надахнуто је говорио о значају и важности најновије свеске Лесковачког зборника. Промоцији је присуствовао и владика Врањске епархије господин Пахомије, за кога кажемо да је најбољи промотер свега онога што ради Народни музеј у Лесковцу.

У овом Зборнику одштампана су саопштења поводом 16. бијеналне Културно-историјске баштине југа Србије, тако да је Зборник комплетно посвећен културној баштини. У педесет осмој свесци Зборника долази до проширења Редакционог одбора тако да је од овог броја Зборника нови члан редакције проф. др Александар Животић са Београдског универзитета – Катедра за историју Филозофског факултета.⁹⁹

Др Иван Бецић, виши научни сарадник Института за српску културу Приштина/Лепосавић је и за 70 година постојања Музеја промовисао нови LVIII број Лесковачког зборника.¹⁰⁰ Прво је нагласио да је нова свеска Лесковачког зборника редизајнирана, да има савременији изглед, са промењеним корицама, које је урадио виши кустос Народног музеја мр Никола Марковић, ликовни уметник.

Ово је друга промена изгледа часописа, од оснивања Лесковачког зборника давне 1961. године. Прва промена у односу на почетни изглед извршена је 1996. године, у броју XXXVI, а друга 2017. године у броју LVIII. И једна и друга промена су се десиле у време када је Верољуба Трајковић био одговорни уредник Лесковачког зборника.

У Зборнику се налазе 24 научна чланка и два која представљају приређивање грађе. Будући да је реч о часопису у којем се објављују радови који припадају друштвено-хуманистичким наукама, јасно је да је он задржао своју мултидисциплинарност и тиме даје широк спектар сазнања из различитих области.

У њему су заступљени радови из: археологије (3), класичних наука (1), историје (12), етнологије (1), историје уметности (2), туризмологије

⁹⁷ Нови Редакциони одбор, „Лесковачки зборник“, LVII, Лесковац, 2017, 2-3.

⁹⁸ Нови Редакциони одбор, „Лесковачки зборник“, LVIII, Лесковац, 2018, 2-3.

⁹⁹ И. С., *Одржана свечана седница поводом 69 година постојања*, Нова Наша реч, Лесковац, мај 2017. године.

¹⁰⁰ И. С., *Седамдесет година постојања*, Нова Наша реч, Лесковац, мај 2018. године.

(1), музеологије (3) и један библиографски рад. Чланци из области археологије обрађују предмете са два локалитета: Чекмина и Царичиног града, а један читаоцу представља део Нумизматичке збирке лесковачког музеја. Као и увек, највише је историографских радова, а они припадају политичкој, војној, економској, црквеној и просветној историји, као и култури сећања, како на вишедеценијског сарадника Музеја академика Владимира Стојанчевића, тако и на српско војничко гробље у Битољу. Радови из етнологије и историје уметности дају сазнања о културним местима и храмовима у околини Крушевца, у Власотинцу и Врању, док се један рад бави туристичким вредностима Лесковца. Три рада посвећена су музеологији, што даје слику о спознаји важности ове научне дисциплине за развој лесковачког музеја. Приказана библиографија односи се на лист „Благовесник југа Србије“, а приређена грађа односи се на затворски дневник међуратног политичара Јована Јовановића и духовни живот српског народа на узвишењима названим „тумба“. По наведеним темама, Зборник видљиво излази из локалног формата и тиме нуди знатно шири сазнања, што га, свакако, чини вреднијим.

И у LVIX броју Лесковачког зборника у Редакционом одбору долази до извесних корекција, тако да уместо проф. др Душана Јањића долази нови члан проф. др Јасмина Шаренац-Стаменковић са Нишког универзитета – Департаман за историју, а др Вујадина Иванишевића од овог броја потписујемо као дописног члана САНУ.¹⁰¹

Поводом 71. године од оснивања ове установе промовисана је нова свеска Лесковачког зборника, LVIX по реду. Њу је промовисао дописни члан САНУ др Вујадин Иванишевић, виши научни саветник Института за археологију САНУ.¹⁰² Промовишући Зборник, он је нагласио да Народни музеј у Лесковцу наставља успешну традицију објављивањем 59. броја *Лесковачког зборника*. Ова свеска, као и претходне, објединила је научне и стручне радове саопштене на 17. научном скупу културно-историјске баштине југа Србије, одржаног 27. и 28. марта 2019. године.

„Трудом посленика Народног музеја у Лесковцу и посебно уредника Зборника у кратком року су сакупљени, приређени и објављени радови.“

Он је одао признање делатницима Народног музеја у Лесковцу који, као и њихови претходници, са истом визијом и жаром, сваке године 10. маја, за Дан Музеја објављују Зборник. Ову чињеницу треба, свакако, истаћи, будући да је реч о једном од ретких музејских годишњака у Србији који редовно излази.

Зборник пружа истраживачима, али и другим бројним читаоцима, увид у археологију и посебно историју не само Лесковца и југа Србије већ и ван

¹⁰¹ Нови Редакциони одбор, „Лесковачки зборник“, LVIX, Лесковац, 2019, 2-3.

¹⁰² И. С., *Свечана седница поводом 71. годишњице*, Нова Наша реч, Лесковац, мај, 2019. године.

ових граница, омогућавајући сагледавање ширих историјских, културних и друштвених хоризоната. Ова идеја водила, подржана је, што је за сваку похвалу, од Министарства културе и информисања Републике Србије и посебно града Лесковца. Дуги низ година у овом подухвату учествују и научне институтције, у првоме реду Институт за савремену историју у Београду и Археолошки институт. Укључивање огранка Српске академије наука и уметности у Нишу представља важну подршку институцијама културе да истрају у раду и објављивању грађе - важних сведочанстава прошлости. Објављивање Зборника има важну улогу у неговању културних и историјских вредности. Верујемо да су овим задацима одговорили како посленици Народног музеја тако и приложници Зборника. О овоме сведочи, поред бројних прилога, и сам Зборник штампан на 470 страна.

О богатству тема сведоче бројни прилози из археологије, од праисторије, преко античког периода до средњег века, које прате радови везани за античку историју и наслеђе, као и о односима млетачких изасланика са Османским царством. Теме везане за Велики рат и даље заокупљају пажњу. У овом броју Зборника највећи број прилога посвећен је периоду између два светска рата и Другом светском рату везаних на југу Србије, али и на Косову. Своје место нашли су, као и у претходним бројевима, радови везани за обнову, након 1945. године, са посебним освртом на *затворенике Голог отока и других логора са простора југоисточне Србије. Посебно треба истаћи да поред домаћих аутора у овом броју су потписани као аутори и истраживачи из Аустрије, Немачке и Македоније.*

И на крају, јубиларни LX број Лесковачког зборника се, не својом вољом, помало враћа у прошлост, у дане када је настајао први рукопис првог броја, предат у штампу 15. октобра 1961. године. Његова промоција ће бити 15. октобра 2020. године. Успео је да одоли тренутно највећем злу човечанства Ковиду 19, у народу познатом као корона. По први пут ће се заједно одржати промоција већ одштампаног Лесковачког зборника са научним скупом, 18. по реду, са две заступљене теме, и то: „Улога и значај локалних часописа историје, археологије, историје уметности и етнологије“ и „Други светски рат и ослобођење Лесковца 1944. године“. Сва саопштења су одштампана у овом броју Зборника.

Одговорном уреднику Верољубу Трајковићу, LX јубиларни број Лесковачког зборника биће опроштајни. После 14 година уређивања, због скоријег одласка у пензију, сматра да треба на време направити континуитет у кадровском избору новог одговорног уредника и самим тим доћи до квалитетног решења у његовом избору, како би Лесковачки зборник наставио са још већим успехом.

Закључак

Издавање шездесетог број Лесковачког зборника има велики значај за културну историју Лесковца и за његову историографију. Дугогодишњим, редовним издавањем, разноврсношћу и богатством тема обрађеним у научним прилозима на својим страницама, он је обогатио културну баштину најпре Лесковца и околине, а затим југоисточне Србије и српску историју у целини. Бурна историја овога краја, духовна и материјална култура становништва, борба за националну слободу, социјална права и економски напредак, културно наслеђе и стваралаштво, предмет су научних текстова који се објављују у овој публикацији и тема су Лесковачког зборника.

Започео је са скромним материјалним, финансијским и кадровским капацитетом, али са јасним и уверљивим сазнањем о концепцији и садржају. Зборник је покренут 1961. године као публикација у склопу српске поратне периодике и усталио се као најстарија редовна периодика народних музеја Србије изван Београда.

У старту је дефинисана физиономија Зборника, најпре као часописа у чијем је фокусу Лесковац са околином, а од 1995. године се то делимично мења и прихвата теме ширег простора југоисточне Србије. Временом Зборник израста у мултидисциплинарни годишњак на чијим страницама се континуирано износе понајпре прворазредни научни резултати, а потом и различита научна и научно-стручна грађа.

У међувремену, око Зборника се окупио велики број сарадника – академика, универзитетских професора научних и стручних радника и истраживача. У претходним свескама ове публикације, рачунајући и 60-ти број, објављен је велики број озбиљних научних радова који могу служити на част и ауторима и крају у коме су поникли. Сви ови радови библиографски су обрађени и те библиографије су објављене на страницама ове публикације.

Кроз 60 бројева Лесковачког зборника продефиловало је 1700 сарадника (неки више пута, а неки од самог почетка до последњег броја), са 1708 научних, истраживачких и стручних радова, штампаних на 24.213 страница.

За првог одговорног уредника именован је Хранислав Ракић који је на том месту остао до 1994. године. Наследио га је Верољуб Трајковић (1995–1998), (2003–2007), (2009), (од 2017–2020), а потом су ту функцију обављали Живојин Прокоповић (1999–2002), Драгиша Костић (2008), Срђан Стојановић (2010–2012), Јован Ранђеловић (2013–2014) и Владимир Ђорђевић (2015–2016). Тренутни одговорни уредник Лесковачког зборника је Верољуб Трајковић, који је на ову функцију ступио почетком 2017. године. Сви они су, уз помоћ чланова Редакционог одбора, носили терет успешности једне овакве публикације.

Шездесет бројева Лесковачког зборника је велики резултат рада свих његових сарадника, тренутно активних, али и оних којих нису више међу нама. Овим путем им одајмо захвалност и дужно поштовање.

Summary

**Veroljub Trajković
60 YEARS OF LESKOVAČKI ZBORNIK**

The publication of the sixtieth issue of the Leskovački zbornik is of a great importance for the cultural history of Leskovac and its historiography. Through long-term, regular exposure, diversity and richness of topics covered in scientific articles on his pages, it enriched the cultural heritage, first of Leskovac city and its surroundings, and then of southeastern Serbia and Serbian history as a whole. The turbulent history of this region, the spiritual and material culture of the population, the struggle for national freedom, social rights and economic progress, cultural heritage and creativity, are the subject of scientific texts published in this publication and are the subject of the Leskovački Zbornik.